

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Krigets inverkan på kulturarv
En studie av Irakiska kulturarvet

Tenka Ismail
Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet
Arkeologiskt självständigt arbete på fördjupningsnivå, 15 hp AE1333
VT 2019 Handledare Håkan Karlsson

Abstract

As we know cultural property is constantly at risk: looting for profit , illegal “ treasure hunting “ and the organized plunder of archaeological sites in search of saleable artifacts is a worldwide problem. The situation was already grave, the moment that military operations come into play. The risk to cultural heritage increases and the public relations risk to U.S forces operating in culture rich Iraq and regions escalated. The United States and its allies ignored the warnings of organizations and scholars concerning the protection of Iraq's cultural heritage, including museums, libraries, archaeological sites and other precious repositories. Arsonists badly burned the National Library and looters pillaged the National Museum. Looters also damaged or destroyed many historic buildings and artifacts.

The US constructed a military base on the site of ancient Babylon. Coalition forces destroyed or badly damaged many historic urban areas and buildings, while thieves have ruined thousands of incomparable, unprotected archeological sites. Known as the cradle of civilization, Iraq contains more than ten thousand recorded archaeological sites and monuments. In addition, many thousands of sites have not been excavated. Widespread looting decimated hundreds of these sites. Postwar sanctions prohibited Iraq from receiving international assistance, leaving the country to a unknown future.

Keywords: Cultural heritage, Iraq, Mesopotamian, Destruction, Looting, Conflict, Museums

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Avgränsningar	6
1.3 Metod och material	6
1.4 Teoretiska perspektiv	6
1.5 Forskningsöversikt	7
2. Landet mellan floderna	9
2.1 Återupptäckten av Irak	11
2.2 Kuwaitkriget	12
2.3 Irakkriget	12
2.4 Iraks nationalmuseum	13
2.5 Internationella konventioner	14
3. Analys	15
3.1 Babylon	15
3.2 Historien om det irakiska arvets plundring och skydd	16
3.3 Före och början av 1990-talet	16
3.4 Från 1998 till 2002	18
3.5 Från 2003 till idag	19
3.6 Vilka var plundrarna?	20
3.7 Iraks klansamhällen och dess uppbyggnad	22
3.8 Orsakerna till förstörelse av kulturarv under krig	22
3.9 Intressenterna	23
3.10 Skydda museisamlingar	24
4. Slutdiskussion	26
4.1 Skapa medvetenhet	30
5. Slutsats	31
6. Sammanfattning	31
Referenslista	32

Försättsbild: Beskrivning: U.S. Army Pvt. 1st Class Jeffrey Rabbito, 20, of Long Island, N.Y., assigned to Charlie Company, 3rd Brigade, 8th Cavalry, 3rd Heavy Brigade Combat Team, 1st Cavalry Division, and Soldiers in his platoon conduct a clearing mission at the site of the Athar ruins, near the town of Al Hadr, south of Mosul, Iraq, prior to the arrival of Maj. Gen. Robert Caslen, Commanding General of Multi-National Division, North, Oct. 16, 2009.

Bildkälla: <https://www.dvidshub.net/image/215698/operation-iraqi-freedom>
Fotograf: Petty Officer 1st Class Carmichael Yopez Date taken: 10.14.2009 Date Posted:
10.22.2009 Photo ID: 215698 Location: Al HADR, Iraq.

1. Inledning

Civilisationens vagga Mesopotamien-landet mellan floderna. Landet som gav upphov till den mänskliga civilisationen med sin anmärkningsvärda historia samt kulturella och konstnärliga arv har fascinerat och inspirerat mänskligheten i århundraden (Bernhardsson 2005:1-18). Idag motsvarar Mesopotamien den moderna staten Irak. Med en djupgående förståelse för regionens 7000-åriga historia och en kader av väl utbildade arkeologer arbetandes inom det Irakiska universitet, national museet och den statliga styrelsen inom antikviteter och arv är den irakiska kulturella egendomen och kulturarvet bland de mest välbevarade i världen (McKay et al. 2000:10).

Den arkeologiska forskningen hade fortsatt praktiskt taget oavbrutet från tidigt 1980-tal fram till 1990-talet (Bernhardsson 2005:19-56). Iraks fornlämningslagar från 1936 intjänade ägande av arkeologiska platser och artefakter i nationen och ett kraftigt tillämpningssystem skyddade de stora arkeologiska arvet. Det var anmärkningsvärt lite plundring av museer och arkeologiska platser i Irak (Rothfield 2009:14-15). Även under oroligheterna och umbäranden som orsakats av kriget mellan Iran och Irak (1980-1988). Under Saddam Husseins regeringstid ansågs forntiden som en förlängning av hans egna makt och plundring av arkeologiska platser resulterade i det ultimata straffet, nämligen avrättning (Rothfield 2008:6).

Fram tills 2 augusti 1990, dagen då Irak invaderade Kuwait, även känd som operation desert storm. Som följd av operationen efter Iraks invasion av Kuwait förändrades situation dramatiskt med ett införande av ekonomiska sanktioner och icke FN-mandat som ledde landet in i fattigdom och ökad arbetslöshet. De pågående konflikterna berövade Irak på både dess framtid och dess förflutna genom eliminering av landets kulturarv (Rothfield 2009:14-20). Regeringens försummelse och politiska interna maktkamper bidrog till ytterligare hot mot det irakiska kulturarvet i form av olaglig plundring och vandalism (Bahrani 2011:83-96). Den irakiska regeringen saknade en rikstäckande strategi för att bevara beskyddandet och återuppbygga de platser som bidrog till landets kulturella arv (Rothfield 2009:15-29).

Strax innan invasionen, operation Freedom, i Irak den 20 mars 2003 kom det varningar både från olika organisationer och enskilda forskare som hävdade att Iraks kulturarv var i fara (Bahrani 2011:83-96). Hela världen såg på när ett av världens äldsta kulturarv förstördes och plundrades och ingen kunde agera. Krigets effekter på kulturarvet var förödande och kan inte underskattas. Det pågående problemet har lett till internationella debatter och konferenser med frågor: ”varför attackeras kulturarv i väpnade konflikter” och ”hur hanterar samhällen rekonstruktionen av kulturarvet efter en svår konflikt” (George 2005:2-3).

Ett land vars kulturarv blev sårbart efter 2 decennier av krig och sanktioner visar hur mänskligheten kan förlora en betydande del av sitt egna, unika kulturella arv. Det irakiska kulturarvet var inte bara irakiernas utan dess kulturarv delades med hela mänskligheten. Den irakiska historien förändrade människans sociala och kulturella levnadssätt och än idag har Irak stort inflytande i dagens samhälle.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka de senaste decenniernas krig inverkat på Iraks kulturarv i Babylon och i det Irakiska national museet samt vilka åtgärden man kunde ha infört för att skydda dessa kulturarv. Frågeställningarna för arbetet är följande:

- a) Varför och hur kunde ett av världens rikaste kulturarv fördäras?
- b) Hur hade man kunnat förhindra förstörelsen?
- c) Var det ignorans eller medvetet val av Förenta Staterna att inte skydda kulturarvet?
- d) Kan man beskylla någon gemensam nämnare för destruktionsen av det Irakiska kulturarvet?

1.2 Avgränsningar

Uppsatsens fokus kommer att ligga kring de mer kända nationella monumenten inom den irakiska kulturarvet. Där de internationella och nationella krafter varnade för förstörelse och förödande konsekvenser. Den primära avgränsningen för arbetet är hur omfattande och komplex situationen i Irak var och är samt att det sträckte sig över en lång tidsperiod vilket blir invecklat att sammanfatta i en C-uppsats.

1.3 Metod och material

I denna uppsats används litteratur om krigens påverkan av det irakiska kulturarvet. Jag använder mig av analyser och jämförelser av texter som utreder krigets inverkan på det Irakiska kulturarvet. Utifrån dessa dras slutsatser som senare används för att besvara uppsatsens frågeställningar.

1.4 Teoretiska perspektiv

Som teoretisk utgångspunkt kommer jag att använda mig av texter som studerat kulturarvet och dess relation till det samtida samhället. Jag kommer i första hand att använda mig av texter författade av Laurajane Smith. Traditionella kulturvården har varit monument orienterad där materiella uttryck för kulturarv, som byggnader och föremål, har haft företräde. Laurajane Smith, forskare inom kulturarvsstudier motsätter sig en monumental syn på kulturarvet. Smiths ståndpunkt är att kulturarvet är immateriellt. Vad som egentligen är föremål för kulturvårdens omsorg är värde och mening (Smith 2006:44).

Smith kallar den traditionella synen på kulturarv för Authorised Heritage Discourse (AHD), vilket hädanefter kommer benämnas som den ”auktoriserade kulturarvs diskursen”. Den auktoriserade kulturarvs diskursen utgår från de stora narrativen om nationen, där monument och stor skala föredras och där byggnaderna anses ha ett inneboende värde knutet till tidsdjup och autenticitet (Smith 2006:11). En sådan syn medför att kulturarvet ses som materiellt, eftersom dess värden anses ligga i föremålen och de fysiska byggnaderna enbart.

Att den auktoriserade kulturarvs diskursen utgår från de stora narrativen om nationen beror enligt Smith på att den har sitt ursprung i nationalstatstanken. Inom den nation-statsbyggnad processen blev kulturarvet en del av nationalismen. Nationalismen verkade för att föra samman människor genom en territoriell identitet och ett legitimerande av staten (Smith 2006:17-18). Smith ser den auktoriserade kulturarvs diskursen som ett exkluderande verktyg för att utöva makt genom att legitimera de dominanta berättelserna, vissa utvalda erfarenheter och identiteter samt exkludera ”amatörers” tolkningar av kulturarvet (Smith 2006:301).

I motsats till den auktoriserade kulturarvs diskursen vill Smith definiera kulturarvet som en kulturell process, en process som arbetar med att minnas för att hitta sätt att förstå sin nutid (Smith 2006:44). I den kulturella processen är värde och mening av störst vikt, liksom hur

dessa värden tillskrivs exempelvis byggnader och föremål. Enligt Smith är inte värdet i exempelvis Babylon en inneboende egenskap i själva byggnaden, utan ligger istället i den mening vi som individer och samhälle tillskriver Babylon. Hur vi tillskriver en plats eller en byggnad dess värde är själva kulturarvsprocessen. Genom att se på kulturarvet ur ett immateriellt perspektiv, kan man undersöka dess inverkan på omgivningen snarare än objektet själv.

Genom att kulturarvet ses som en social process kan ett perspektiv som ställer sig utanför den auktoriserade kulturarvs diskursens objektorienterade syn anläggas, och fokus kan läggas på värdeskapande och mening snarare än det materiella uttrycket. Det betyder inte att det materiella kulturarvet är oviktigt, tvärtom blir de materiella lämningarna ett verktyg att knyta fast abstrakta värden och meningar med, så att de immateriella aspekterna tydliggörs. Det är då inte bara materiella värden som ska förvaltas, utan även de kulturella och sociala ska förvaltas. I fokus för uppsatsen ligger de värden och berättelser som byggnaderna förmedlar och inte byggnaderna själva. Smiths syn på kulturarv som menings- och värdeskapande bygger på ett socialkonstruktivistiskt synsätt där tankestrukturer anses styra människans handlande. I uppsatsen använder jag mig av ett postprocessualistiskt tankesätt. Där man försöker se på det fenomen eller föremål från så många olika perspektiv som möjligt. Enligt postprocessualismen finns det inte något som anses som ”den rätta tolkningen”.

1.5 Forskningsöversikt

För att kunna studera det arkeologiska kulturarvet och dess skydd bör det primärt definieras vad ett "arkeologisk kulturarv" innebär. Det finns otaliga definitioner, men följande två används ofta (Skeates 2004:9-10):

1. Materiella ting av tidigare kulturer och samhällen som har överlevt i nuet. Artefakter, byggnader och monument.
2. Utvecklingen av materiella kulturer av tidigare samhällen utvärderas och återanvänds i nuet.

Den första definitionen används mest av nationella regeringar, kulturbyrå och yrkesorganisationer. Den andra används av kritiska historiker. Detta är intressant eftersom de kritiska historikerna i verkligheten utför den första definitionen, medan regeringar och organisationer använder den andra (Skeates 2004:10). De definierar vad som ska räknas som kulturarv och vad som inte räknas. De fattar även beslut om vad som ska eller inte ska bevaras. Dessa val behagar turismen, vilket i sin tur är bra för ekonomin. Det är dock inte nödvändigtvis till hjälp för den arkeologiska vetenskapen där alla platser och föremål måste behandlas som jämlika. FN:s utbildnings-, vetenskapliga och kulturella organisation (UNESCO) skapade följande definition för kulturarv: "Monument, grupper av byggnader och platser med historisk, estetisk, arkeologisk, vetenskaplig, etnologisk eller antropologisk värde" (Skeates 2004:11).

Föreliggande definition är användbar i studien av arkeologi eftersom den innehåller allt material som är anmärkningsvärt på något sätt, obetydligt om det är vetenskapligt eller estetiskt. Det fokuserar därför också på det material som omvärderas och återanvänds i nuet. Plundring av platser är dock skadlig för all arkeologi och speciellt i dess sammanhang, inte bara värdefulla element eller föremål. Därför är det den definition på ”arkeologiskt kulturarv”

som följs i uppsatsen den förstnämnda då den mest omfattande, nämligen : Materiella kulturen av tidigare samhällen som överlever i nuet.

Som tidigare nämnt är arkeologiskt kulturarv ett fenomen som talar till många människor på flera sätt. Naturligtvis är bevarandet av kulturarv under kriget inte i primärt fokus, särskilt inte för armén. Å ena sidan är detta logiskt då alla kommer hålla med om att politiska angelägenheter, som att mata de hungriga och rädda liv är viktigare än att bevara resterna av det långa förflutna. Å andra sidan förstärks betydelsen av det nationella kulturarvet under krig för människor. Det kan representera nationell stolthet och att människor tillhör den föregångna historien. Detta ger en känsla av samhörighet eftersom människor upplever ett gemensamt ursprung. Termen "kulturarv" har både positiva och negativa aspekter. Nöjesparker och utomhus museer innehar exempelvis en optimistisk tolkning av kulturarv. De vill understryka hur vackert och värdefullt det är och försöker överföra det berörda. Arkeologiskt kulturarv kan anses symboliskt för nationalism, som i extrema situationer kan resultera i främlingsfientlighet och etniskt-religiösa anspänningar. Det har orsakat ikonoklasm och kan innebära förödande, avsiktlig destruktions av religiösa föremål. Etnisk rensning utgår även ifrån föreliggande princip. Ödeläggelsen av människors kulturella, religiösa och historiska identiteter för att sedan helt avlägsna motparter (Bahrani 2008:165-170. Farchakh 2008:135-140. Foster et al. 2005).

Krigen i det forna Jugoslavien (1991-1999) bevisade hur olika aktörer nyttjade kulturarv som stöd för dess rätt till vissa områden och gränsdragningar. Som följd av detta förstördes kyrkor och moskéer av aggression som kulturmord. För att utlösa skandal från motståndsfaktioner förstördes hela städerna på grund av deras kulturhistoria och betydelse (Burnham & Urice 2008:257-266). Detta orsakade också destruktions av den berömda Mostar bron som var en symbol som enade de muslimska och kristna distrikten i staden. Den avsiktliga förödelingen av platserna och monumenten kan emellertid ses som det yttersta resultatet av manipulationen av historien (Perring et al. 2009:203-217).

Otaliga grupper eller nationer har förföljt sin egna identitet för att bevisa en regel eller storhet i en nation genom att manipulera arkeologiska bevis. Med hjälp av endast den information som berättar rätt historia, ignoreras andra motsägande bevis och fakta. Det har skett under årtusenden, men fenomenet verkar ha ökat kontinuerligt. Eller kanske blir människan mer medveten om det.

Ett välkänt exempel på detta är missbruk av arkeologiska bevis för den ariska rasens överlägsenhet under andra världskriget. Ett liknande exempel finner vi i Irak under Saddam Husseins regeringstid (1979-2003) då han begrep sig på den politiska potentialen i arkeologin (Bernhardsson 2005).

Han underströk att hans avsikt var skydda arkeologin medan han i själva verket vred den irakiska historien för att skapa en egen nationell kulturarv. Poeter, arkeologer och historiker skulle bevisa att Saddam Hussein var direktör för de babyloniska kungarna Nebukadnessar, Hammurabi och Sennacherib (Bernhardsson 2005). Det var på så sätt han rättfärdigade sina förtryckande regler och principer. Konkurrerande versioner av det förflutna kan existera. Dessa kan användas för att främja, stödja eller möjliggöra argument om förfädernas rättigheter till etniska folkgruppers överlägsenhet, av ett politiskt system eller världssyn (Perring et al. 2009:198). För arkeologer är det svårt att arbeta med detta eftersom det är deras uppgift är att tillhandahålla de verkliga bevisen. Det är upp till arkeologerna själva att

uppmärksamma detta och försöka göra människor insatta. Arkeologi och politik i Irak är oskiljaktiga. Förstörelsen, stölderna, omtolkningen och skadan av arkeologiska samlingar, platser och monument för militär strategi inträffar i stort sett under varje stor konflikt och krig över hela världen. Inom Nära Östern finns ett dussintals exempel. Förödelsen av Bamiyan Buddha statyer i Afghanistan 2001 och resultaten från den pågående arabiska våren i Egypten, Tunisien och Libyen är bara några av dessa.

Ödeläggelsen av kulturarv är ett av flera sätt att mentalt skada människor under krigsperioder. Förstörelsen är inte bara organiserad genom att undertrycka ledare: plundring och annan förstörelse av arkeologiska platser i Irak har bidragit till att underminera landets säkerhetssituation eftersom föremålen smugglas genom samma nätverk som illegala vapen och droger (Hanson 2011:113-126).

Smugglingen av antikviteter under andra Gulfkriget finansierade och bidrog till vapensmugglingen till kriget. Dessa resurserna finansierade även konflikter mellan våldsamma klaner och stammar (Hanson 2011:113-126). De faror som blev till följd av plundringsområden ledde till en hastig minskning av turisms potentialen, vilket är en viktig inkomstkälla för många länder.

2. Landet mellan floderna

För att förstå kulturarvet i Irak och det sanna väsendet av folket och området måste vi se bortom de nuvarande oroligheterna. Bortse från de senaste århundradena av ottomansk regel, ineffektiv monark, militär regel och glömma den nation som bara är en ny uppfinning. Istället bör tankarna kastas 5000 år bakåt till den geografi och kultur som heter Mesopotamien, landet mellan floderna, civilisationens vagga. Där vilar ett framgångsrikt förflutet och en osäker framtid.

Tigris och Eufkrat med dess bifloder, berg och slätter har historiskt omfamnat allt som låg mellan foten av de irakiska bergen i nordost och den stora öknen av den arabiska platån i sydväst. Mindre uppenbart, men inte mindre viktigt kulturellt är den norra och södra gränslinjen som löper genom den moderna staden Hit av Eufkrat och Samarra av Tigris (Roux 1992:5-8). Denna gränslinje markerar slutet på alluvial slätten.

Norr om denna gränslinje vid Tigris utgjordes en regn skyddande bevattning med en produktiv landsbygd. Dess bifloder utgjorde det forntida Assyriens land och i söder konstruerade samma flod upp deponeringen av alluviala sediment (Roux 1992:9-10) som i tusentals år byggde upp ett enormt bevattningssystem i antiken och bidrog till en bördig och fruktbar slätt (Roux 1992:7-8). Detta var Babylonien som senare delades in i den sumeriska södern och akkadian i norr på grund av språkliga och kulturella skäl (Roux 1992:80-84).

Söder om alluvial slätten är området för kärr och laguner där människor lever som vi kallar Marsh-araberna. Marsh-araberna har bott och levt i dessa områden i hundra generationer med en traditionell livsstil som kunde liknas vid de gamla sumerernas tills Saddam Hussein tömde området på invånare (Roux 1992:11-12). Städerna i forntida Sumer var belägna i områden som var gynnsamma för bevattning, där de var åtskilda av stora öppna områden som var mer lämpade för nomadisk besättning som kallades Edin (Strika 2005:199).

Herodotus berömda uttryck ”Egypten är en gåva av Nilen ” citeras ofta som kontrast till Mesopotamien att hon är en gåva av tvilling floderna (Roux 1992:4). Till skillnad från floden

Nilen som översvämmar på hösten drabbades Tigris och Euftrat av samma process på våren och äventyrar således grödorna precis då de håller på att skördas (Roux 1992:6). Under hösten ligger vattennivån på sin lägsta punkt där plantorna har allra störst vattenbehov. Detta är en faktor till att jordbruket i Mesopotamiens överlevnad var omöjlig utan bevattningssystem (Roux 1992:6-7).

Flodvatten från Tigris bar på upplösta mineralsalter som deponerade och komprometterade den en gång förda jorden. Överbevattning gjorde att salterna i jorden steg upp till ytan. Således var vete och kornodling norm i antiken som successivt skiftades ner till korn eftersom dessa hade högre salttolerans (Roux 1992:7). Man tillät marken att vila från plantering och skörd vilket var en strategi för att klara av mineral tillförseln (Roux 1992:7-8). Befolkningstillväxten och det ekonomiska trycket resulterade i att bönderna tvingades odla tre av fem år vilket ledde till en dramatisk minskning och ödeläggande av den fruktbara halvmånen (Roux 1992:6-9).

För omkring 10.000 år sedan, i slutet av den senaste istiden, erbjöd Mesopotamien den nomadiska jägar- och samlar befolkningen rikligt med resurser, särskilt i norr längs Zagros bergens kuperade flanker (Roux 1992:42-43). Denna region med tätt växande vild vete som enkelt kunde plockas med förutsättningar efter säsong försåg vilda får och getter med föda (Roux 1992:44-45). Befolkningen lärde sig nu att domesticera och kultivera växter och djur. Detta resulterade i att de inte längre behövde följa djurflocken och växtligheten (Roux 1992:44-45).

Befolkningen slog sig ner och blev bofasta och började leva i permanenta bosättningar (Roux 1992:48-65). Den nya permanenta livsstilen ledde till nya tekniker inom jordbruk och över tiden uppstod genetiska modifieringar. De nya sociala strukturerna bidrog till en vidare utveckling av städer och en viktig övergång från by till stad skedde under Uruk-perioden mellan 4300-3400 f.Kr. (Roux 1992:66-68)

Uruk är den första platsen i Irak som nådde de proportioner av en urban beskrivning vilket gav namnet till den period då städerna i Mesopotamien framkom. Uruk täckte ett område på cirka 200 hektar och ungefär en tredjedel av detta täcktes av omsorgsfullt inredda tempel och offentliga byggnader som kontinuerligt rekonstruerades (Roux 1992:30-31 61-69). De två stora religiösa centrumen som ingick i staden med det största området Eanna kvarteret där ett komplext tempel var tillägnad Inanna, den sumeriska gudinnan himlens drottning, med ansvar för fertilitet som senare kommer att identifieras med Akkadian som Ishtar kärlekens och krigets gudinna (Roux 1992:68-70).

Ett avgörande inslag av Uruk-perioden är utvecklingen av ett skrivsystem (Roux 1992:73-84). Under de förhistoriska perioderna uppfanns flera typer av räknings enheter som representerade varor av olika slag och som ofta var i form av lertavlor (Roux 1992:70-76). Omkring 3300 år f.Kr. framträder ett ganska omfattande bildsymbol med tecken och siffror för första gången i form av piktografiska tabletter (Roux 1992:70-80). Dessa tabletter visar ett välutvecklat skriftsystem. Kilskrift systemet som emanerade från Uruk var så hållbart att det senare blev grundstenen för flera språk i Mesopotamien.

I Södra Mesopotamien utvecklades högkulturerna Sumer och Akkadian. Dessa högkulturer var dominerande och även grunden för civilisationen som var en politisk, ekonomisk och religiös stadsstat. Varje stat bestod av en stad och ibland ingick det flera städer med

kringliggande territorium av tillhörande byar och bevaknings verk. De två viktigaste institutionerna inom de sumeriska statsstaterna var tempel och palats, där de fungerade främst som centrala ekonomiska myndigheter.

2.1 Återupptäckten av Irak

Irak och Mesopotamiens förflutna upptäcktes av västerländska resenärer och diplomater under 1700 och 1800-talet. De drogs av en nyfikenhet om platserna som nämnts i de bibliska berättelserna (Roux 1992:17-18). Dessa diplomater skrev brev om de förfallna högarna och de smulade ruinerna i en tid då de arabiska akademikers intresse för det förflutna avtagit. Under nedgången av det ottomanska riket och tillväxten av det västerländska politiska intresset för mellanöstern var upptäckare och äventyrare bland de första som genererade allmänhetens intresse i forntida Mesopotamien (Roux 1992:27-32).

Claudius James Rich, som utforskat Babylon, Nineveh och Persepolis, var bosatt i det brittiska ostindiska kompaniet i Bagdad och genom sina resor samlade han på sig artefakter. Under första kvartalet av 1800-talet visades artefakterna upp på British museum. De mesopotamiska antikviteterna fick västerländsk uppmärksamhet och Richs utforskningar följdes snabbt upp av den franska konsuln Paul Emile Botta i Mosul vars utgrävningar vid Nineveh (1842) och Khorsabad (1843) utökade samlingen av mesopotamiska antikviteter till Louvren (Roux 1992:27-32).

Den brittiska ambassadören Sir Stratford Canning i Istanbul sponsrade Austen Henry Layard och avtäckte många av de stora skulpturerna i Nimrud och Nineveh (Roux 1992: 30-31). Hans utgrävningar resulterade i utställningar av Assyriska reliefer, texter och skulpturer på British museum. De tidigare utgrävningarna av Layard och Botta ledde till en serie utav nya utgrävningar utförd av andra arkeologer (Roux 1992:27-32).

Krimkriget (1853) medförde ett avbrott i det arkeologiska arbetet, men upptäckten av en samling med mesopotamiska kilskrift texter om översvämnings myten från Nineveh (1872) av George Smith återupplivade intresset för det antika Mesopotamien (Roux 1992:27-32). Under 1870-talet började fransmännen gräva på Telloh där upptäckten av gudea statyerna tillsammans med texterna resulterade i att sumererna identifierades som en särskiljande civilisation (Roux 1992:27-32). Tyskarnas utgrävningar vid Halaf och Samarra bidrog till högre standarder i utförandet av en utgrävning med nya metoder som stratifiering och arkitektoniska ritningar och kartor (Roux 1992:27-32).

Med 1800-talets arkeologiska arbete och de offentliga utgrävningarna anlände en mörk sida av arkeologin som gav plats för en ny verksamhet: plundring av de mesopotamiska antikviteterna för att sedan säljas i vinstsyfte (Rothfield 2009:4-8). Redan 1888 var British museum oroad över det plötsliga framträdande av kilskrift tabletter på den internationella konstmarknaden. British museum skickade ner utredaren Wallis Budge för att undersöka och utreda orsaken och det visade sig att vakterna kring de arkeologiska utgrävningsplatser sålde nämnda kilskrift tabletter.

Efter världskriget uppehåll inom de arkeologiska utgrävningarna började det istället antas systematiska metoder som hade karakteriserat den tyska arkeologin vid sekelskiftet (Roux 1992:27-32). Tekniken för att söka efter attraktiva artefakter för visning i museer ersattes nu av en strävan att förstå utvecklingen av en plats och kontexten av artefakterna. Mycket av de nämnda förändringar inom den arkeologiska yrkes standarden var ett resultat av Gertrude

Bells inflytande som ledde den irakiska antiquities service under det brittiska mandatet (Al-Gailani 2005:27-28).

Bell var den drivande kraften bakom grundandet av Iraks nationalmuseum i Bagdad. Bell begränsade utgrävningar till enskilda platser där grävningstillstånd krävdes. Hon krävde att arkeologerna verkade enligt de strikta normer som hon och antiquities service ställde samt att majoriteten av funna artefakter skulle kvarstå i Iraks nationella samling (Rothfield 2009:9-11).

Arkeologen som allra främst exemplifierade de nya standarder som sedan blev allt mer vanliga under 1920-talet var C. John Wolley. Wolleys utgrävning i Ur uppmärksammades återigen av allmänhetens intresse åt det antika Irak (Rothfield et al. 2009:10-11). Wolley hade en betydande roll i att samla ihop den mesopotamiska fornhistorien i kronologisk ordning och med hjälp av andra medarbetare etablerades keramik-kulturerna baserade på olika perioder: från halaf till den tidiga dynastiska perioden.

Under 1950 och 1970-talen fortsatte det arkeologiska arbetet på de stora historiska och förhistoriska platserna omkring Mesopotamien. De utländska och irakiska utgrävningarna pågick fram till slutet av 1979 (Bernhardsson 2005:211-221). Då började de politiska omvälvningarna, samma år avslutades samarbetet med utländska arkeologer. De utländska arkeologerna omdirigerade sitt arbete till Syrien och Turkiet. Sedan början av Gulfkriget har nästan allt arkeologisk arbete stått stilla.

2.2 Kuwaitkriget

Strax efter Iraks invasion av Kuwait fördömdes detta av det internationella samfundet. FN:s säkerhetsråd införde omfattande ekonomiska sanktioner mot Irak (Foster et al 2005:206-208). Sanktionerna berövande landet och medförde nedskärningar av kulturarvs beskyddandet av de arkeologiska grävningens platserna (Rothfield 2009:15-120). Genom att begränsa luftutrymme hindrade man den irakiska militären från att effektivt kunna övervaka Irak med dess stora arkeologiska platser (Foster et al 2005:206-208). Utländska specialister och forskare som ville övervaka och skydda Iraks arkeologiska platser avvisades. De irakiska arkeologerna nekades det grundläggande verktyg som krävdes för att dokumentera och rapportera stölder från arkeologiska platser och museer (Foster 2003:302-303).

De direkta militära och säkerhet skadorna under operation desert storm var minimala i jämförelse med de mer signifikanta och oavsiktliga påföljder under efterdyningarna av operation desert storm kampanjen. Nio av de tretton regional museum plundrades, några brändes ner till grund samt 4000 objekt bortfördes (Foster 2003:301). Dessa händelser gav endast en förhandsvisning av det som skulle inträffa vid operation "Freedom Irak" 2003.

2.3 Irakkriget

Före invasionen operation Freedom Irak 2003 kontaktade olika organisationer och enskilda forskare myndigheter i Washington och London om farorna som kunde drabba de irakiska kulturarven. De varnade även för skador under de militära operationerna och särskilt om risken för plundring efter kriget (Gibson 2003:108-118. Lawler 2003:582-583). USA och dess allierade försummade varningarna från de olika organisationerna och forskare. Den amerikansk ledda koalitionen hade ingen plan att skydda arkeologiska och kulturella platser i

Irak. Många av dessa ligger i avlägsna områden och var därför ingen prioritet (Lawler 2003:582).

Efter det första skedet av den irakiska regeringens kollaps ökade plundringen av historiska byggnader och gamla städer avsevärt. Hundratals viktiga arkeologiska platser skadades eller förstördes. Koalitionstyrkorna fördärvade och skadade många historiska urbana områden och byggnader. Detta genom att bygga militärbaser på de arkeologiska platserna i Irak (Hanson 2011:113-126).

Det rika kulturarvet med betydande samlingar av extraordinära museer och bibliotek, historiska byggnader, gamla städer och viktiga arkeologiska platser, med några av världens största kulturarvs skatter, var nu antingen plundrade eller förstörda. Allt eftersom koalitionen misslyckades med att skydda Iraks kulturarv från att bli utsatt för plundrare och konsttjuvar trots uppmaningar från hela världen (Bahrani 2005:214-218).

2.4 Iraks nationalmuseum

Nationalmuseets attack i april 2003 blev en mediehändelse som nått alla världens hörn. Precis som statyn av Saddam Hussein på Firdaus-torget drogs många gamla statyer i museet bort från sina pelare och väggar vilket resulterade i att museet förlorade cirka 15 000 artefakter. Under samma månad blev det irakiska nationalbiblioteket, arkivet och ministeriet för heliga begravningar och religiösa angelägenheter också plundrade samt att biblioteket slogs till med brand. Även universitetet och forsknings- och kultur centrumen blev allvarligt skadade. Bagdad museet förlorade femtonhundra moderna målningar och signifikanta skulpturer. Dessa händelser följdes sedan upp av en omfattande ökning av plundringen av platser över hela landet, där södra Irak drabbades hårdast. Tusentals platser förstördes och förblir det än idag med en hastighet på cirka 10 procent per år (Rothfield 2008:1-26. Youkhanna & Gibson 2008:27-32. Bogdanos 2008:33-48).

Generellt sett föredrog plundrarna platser som redan blivit utgrävda eftersom de då visste att platsen har givit värdefullt material (Hanson 2011:113-128). Även mindre och okända platser över hela södra Irak förstördes. Det kan anses som värre än då de mer kända förstörs eftersom de mer okända platserna inte hade dokumenterats ännu. Sumeriska platser i södra Irak, särskilt från fjärde och tredje millenniet f.Kr. plundrades allvarligast och antalet inblandade var enormt, upp till tre hundra plundrare arbetade samtidigt vid platser som Isin, Mashkan, Shapur och Umm al-Aqarib. Hundratals objekt har stulits från dessa platser där de populäraste föremålen är cylinder- och kilskrift tabletter.

Nationalmuseet i Bagdad är det största museet i Irak och innehar även den största förvaringen av artefakter från antikens Mesopotamien i hela världen (Polk et al. 2005:20-33). Anfallet på museet inleddes den 10 april 2003 och varade i tre dagar. Den första dagen kom en professionell grupp av tjuvar in som visste exakt vart de skulle vilket gör att det betraktas som ett så kallat insider jobb. De hade information om vart de högt värderade antikviteterna befann sig och vart nycklarna till skåpen var lokaliserade. Inuti skåpen lämnade de endast kvar myntsamlingen och de flesta av sigillerna, detta eftersom de troligtvis inte hade tillgång till dem. Det är ännu oklart om de tog något från de offentliga gallerierna. Senare samma dag attackerade en andra grupp och plundrade från det direkta området i museet. Denna grupp stal all möbel- och elektronikutrustning från kontoren och laboratorierna: skrivbord, stolar, bord, draperier, datorer, fläktar, luftkonditioneringsapparater, elektriska armaturer och byggnadens

ledningarna m.m. (Emberling G et al. 2008:19-27). De rannsakar det som den första gruppen hade lämnat kvar och gick in i de offentliga gallerierna och förstörde trettiofyra artefakter från sina positioner.

Många föremål hade tidigare avlägsnats av museets personal, men flera av de stora och tunga föremålen som personalen ansåg var osannolika objekt att stjäla lämnades kvar. Dessa föremål blev några av flera som blev stulna. Tjuvarna lyckades även få åtkomst in i förrådsrummet på bottenvåningen. Det är ännu okänt hur många objekt som bestulits från detta rum eftersom dessa inte hade inventerats och många föremål hade även förlorat sina namntecken genom åren. Den 12 april avtog plundringen äntligen efter att internationella journalister rest till Irak för att dokumentera händelseförloppet. Media delade dokumentationen och de Förenta staterna skickade trupper för att beskydda museet. Inventeringen av det som förlorades och skadades påbörjades ungefär en vecka senare. Bagdad museet hade förlorat över 15.000 objekt. Omkring 6000 av dem sägs ha återställts. Några av dessa var viktiga, men några av dem var förfälskningar (Emberling G et al. 2008:19-27). Några av föremålen återlämnades frivilligt medan andra hindrades av brottsbekämpning i flera län, däribland Irak (Polk et al. 2005:20-33).

Bland de föremål som saknas idag finns cirka 30 välkända föremål och cirka 5000 cylindrar (Polk et al. 2005:20-33). En mycket komplicerande faktor var att nästan alla poster i museet och antikviteterna var blandade, skadade eller förstörda vilket bidrog till att det var svårt att göra en inventering av skadan. De amerikanska trupperna hade inte hindrat tjuvarna medan de rånade museet eftersom möjligheten inte fanns. Det går inte att beskylla ett enskilt parti för skadan eftersom att även om trupper inte stoppade plundringen var det de irakiska folket som utförde plundringen så de bär också en del skuld. Det är emellertid väldigt exceptionellt att så många viktiga föremål återlämnades: tjuvarna beklagade sina handlingar eller kände åtminstone behovet av en gottgörelse och detta är en hoppfull process som indikerar att människor inte är helt likgiltiga mot arkeologi trots allt.

2.5 Internationella konventioner

På grund av arkeologins betydelse och effekt på människor har flera konventioner antagits internationellt för att skydda den. Särskilt efter andra världskriget lades större fokus på dem. Tyvärr kommer det vidare framgå att det är mycket problematiskt att tillämpa och genomföra dessa konventioner. Erfarenhets beskydd har inte högsta prioritet under kriget och ingår i huvudsak inte i målen för militära uppdrag.

1954 infördes Haag konventionen skydd av kulturegendom i händelse av väpnade konflikter antagen i Haag, Nederländerna på 14 maj 1954. I spåren av den omfattande förstörelsen av kulturarv under andra världskriget är det första internationella fördraget om en världsomfattande strävan som fokuserar enbart på skyddet av kulturarv i händelse av väpnad konflikt (UNESCO).

Den omfattar såväl fasta som lösa egendomar inklusive monument som är av intresse för dess arkitektur, historiska eller konstnärliga värde, arkeologiska platser, rena konstverk, manuskript, böcker och andra mindre objekt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt intresse liksom vetenskapliga samlingar av alla typer oavsett deras ursprung eller ägare (UNESCO).

De stater som är parter till konventionen drar nytta av ett nätverk som omfattar fler än 100 stater som har åtagit sig att reducera väpnade konflikters konsekvenser för kulturarv. Konventionen ska genomföra förebyggande åtgärder för sådana skydd inte bara i tider av oro (då det vanligen är för sent), utan också i tider av fred genom en rad åtgärder:

1. värna och respektera kulturarv under både internationella och icke-internationella väpnade konflikter, överväga att registrera ett begränsat antal flyktingar, monumentala center och andra icke flyttbara kulturegendomar av stor betydelse i det internationella kulturegendom registret under särskilt skydd.
2. Överväga märkning av vissa viktiga byggnader och monument med ett speciellt skyddselement enligt konventionen; inrätta särskilda enheter inom de militära styrkorna att ansvara för skyddandet av kulturarv; bestraffa konventions överträdelser och främja konventionen i stort inom allmänheten och målgrupper såsom kulturarvs kunniga, militären eller brottsbekämpande organ (UNESCO).

Av de 60 länder som var medlemmar i konventionen var USA, Storbritannien, Australien och Polen bland de största. De har alla undertecknat 1954 Haagkonventionen (UNESCO) men endast Polen och Irak har undertecknat det första protokollet 1954 (UNESCO). (Andra protokollet är inte relevant för ämnet). Trots att det infördes 1999 trädde det bara i kraft 2004 och därför var ingen av de största inblandade parterna en del av den.

3. Analys

3.1 Babylon

Det är nästan oundvikligt att ett land med ett sådant rikt kulturarv blir svårt skadat när krig bryter ut. Denna skada kan både vara oavsiktlig och avsiktlig eftersom kulturarvs skadorna ofta tas upp i militärstrategi på grund av dess inverkan. Sedan 2003 har sju eller åtta stora irakiska platser använts som en militärbas av Förenta staterna. En av dessa är Samarra där de byggde ett läger i det gamla hjärtat av staden. Det kändaste exemplet är förmodligen den gamla staden Babylon (eller Babel) som användes som ett koalitions läger mellan april 2003 och den 22 december 2004 och är bättre känt som "Camp Alpha". De sanna skälen till beslutet att använda arkeologiska platser för amerikanska läger är än idag något oklara. Överste John Coleman som pratade med BBC: s reportrar 2006 hävdade att allt deras trupper hade gjort mot Babylon var "i nära samråd med den irakiska arkeologiska tjänsten, statsförbundet för antikviteter och arv." (SBAH) (Bahrani 2008:165-170). Den påstådda avsikten var att genom att ockupera platsen skulle den försvaras mot plundrare. Zainab Bahrani ifrågasatte detta skarpt:

"och även om de amerikanska styrkorna hade velat skydda den skulle det ha varit mycket mer förnuftigt att placera vakter kring platsen än att schakta och skapa det största koalitions makt kvarteret i hela regionen". (Bahrani 2008:169 [min översättning])

Babylon hade tidigare bara delvis utgrävt och stora delar låg fortfarande orörda. Därför har trupperna förstört oersättliga och odokumenterade arkeologiska material. Således är det tveksamt huruvida USA: s uttalande att deras intention var att "skydda platsen" kan motiveras eller förstärkas. Detta eftersom det kan förväntas att militära styrkor har många aktiviteter som innehåller "grävning, skärning, skrapning, utjämnade och skapandet av jord barriärer i och runt sitt läger för att försvara och befästa detta (Bahrani 2008:165-170). Samtidigt som

Nebukadnessar och Hammurabi-museerna plundrades under invasionen blev även Babel-projektets kontor plundrat. (Bahrani 2008:165-170). Alla dess rapporter, kartor, utgrävningsregister och restaureringsregister brändes eller stals.

Det finns ingen skyldig identifierbar individ eller konstellation som kan beskyllas för förstörelsen av arvet. Det är helt sammanflätat med den politiska situationen och påverkades mycket av den illegala handelsmarknaden; ett distribuerat nätverk som innehåller många intressenter och är extremt utbredd. Dessa faktorer gör det omöjligt att följa alla spåren. Även om arkeologiska rester har lidit på grund av trupper, attacker och andra direkta aspekter av krig är det största och mest komplicerade hotet den långsiktiga processen av plundring.

3.2 Historien om det irakiska arvets plundring och skydd

Även om den mesopotamiska arkeologin har uppskattats sedan den romerska perioden har plundringshistorien känt viktiga vändpunkter i efterdyningarna av första Gulfkriget 1991 och i början av andra Gulfkriget 2003 (Schuster 2005:15-19). Enda sedan invasionen 2003 har plundring bara ökat.

3.3 Före och början av 1990-talet

Under lång tid har det skett en stor skillnad mellan urbana och landsbygds samhällen i Irak och de är bara förenade genom den ekonomiska marknaden för jordbruksprodukter. I striden mot det Förenade kungariket 1920 blev den irakiska revolten och de olika folkstammarna allierade. Revolutionen började med massdemonstrationer mot den brittiska ockupationen och spred sig hela vägen till Shia-regionerna i mellersta och låga Eufrat-regionerna. Sunni och Shia samhällen, stam- och stads samhällen arbetade tillsammans i dessa protester. Den sociala differensen mellan irakierna var mer eller mindre kvar till 1958.

Statsministern Abdel-Karim Qassem (1958-1963) inrättade ett system för socialisering av stammar genom sociala reformer. Under perioden mellan 1948 och 1990 ändrades förståelsen av den irakiska historien (Farchakh-bajjalj 2008:49-56) och ett nytt intresse för den uppdagades. Efter århundraden av nedgång hade Bagdad blivit kulturhuvudstaden igen (i arabvärlden) och människor började återigen utveckla ett intresse för arkeologiska platser och museer. Ett intellektuellt samhälle framkom där rikedom, intellekt och arbetsmöjligheterna växte (Farchakh-Bajjalj 2008:49-56). Irakiskt medborgarskap blev något folk var stolta över.

Irak var en framväxande kraft i sin omgivning och utvecklade snabbt statliga institutioner som långsamt ersatte behovet av att vara en del av en stam och beroende av en schejk. Utbildning för pojkar och flickor blev en skyldighet på 1930-talet och den mesopotamiska historien undervisades i skolor. Bönderna utvecklade ett intresse för stadslivet. År 1969 tillkännagav regeringen att "alla akademiker från institutionen för arkeologi vid Bagdad University skulle hitta heltidsanställda vid antikviteter" (Rothfield et al. 2009:4-20).

De ändrade sin antikvitets lag från 1936 genom att ge "antikviteter" en definition med en bredare tolkning för bättre skydd. Efter revolutionen 1958 förbjöd regeringen också plundring och export av forntida artefakter. Därefter straffades detta med böter eller fängelse och det resulterade i en plundringsfri period som varade fram till Persiska Gulfkriget 1991.

1979 togs ordförandeskapet över av Saddam Hussein. Han började politisera läroplanen om historien på skolorna eftersom han var medveten om dess politiska potential och ville nyttja

detta. Det kunde möjliggöras då allmänheten inte kände till den mest grundläggande fakta om den föregångna islamiska historien eller historierna om den gamla mesopotamiska kulturen i sin populärkultur (Rothfield et al. 2009:4-20). Därför kunde Saddam Hussein nyttja "historien" för att skapa en ny nationell identitet.

Trots att han tillät arkeologiska platser att bevaras eller ombyggas, använde han huvudsakligen arkeologiska teman för att uttrycka sin personlighet och att hävda sitt blod förhållande med anhängiga babyloniska kungar. Saddam Hussein presenterade också sin regering som efterträdare av tidigare stora imperier som styrde över områden kring Persiska viken. Regeringen spenderade därför stora mängder pengar på arkeologiska projekt, för att fira det antika förflutna i Irak och betonade hur det bidrog till världens civilisationen (Rothfield et al. 2009:4-20).

1980-talet präglades av en nedgång i världsekonomin. Under den här perioden var Irak i krig mot Iran som varade från år 1980 till 1988. Detta krig följdes nästan omedelbart upp av Kuwait-krisen år 1991. På grund av detta infördes det nya stränga ekonomiska sanktioner mot Irak av det internationella samfundet. Detta resulterade i en ny undertrycknings period av Saddam Hussein (Polk et al. 2005:1-19) och omständigheterna ledde till det fullständiga slutet av välståndet i Irak. Detta gjorde att Irak under 1990-talet blev en nation av kaos och förödelse. Det är den period i vilken den irakiska historien om plundring började. Många regionala arkeologiska museer plundrades i norra och södra delen av landet. Massiv plundring ägde rum år 1991 i ökenområdet mellan Tigris och Eufrat (Emberling G et al. 2008:13-18). Det resulterade i en stark tillväxt på marknaden för de mesopotamiska antikviteterna, i synnerhet irakiska. På grund av nedgången i världsekonomin behövde investerare komma med nya projekt att investera i. Samtidigt var två mycket kända och gamla privata samlingar, Moore- och Erlenmeyer-samlingarna, som innehöll många Mesopotamiska artefakter satta på auktion (Emberling G et al. 2008:13-18). Eftersom dessa samlingar fortfarande var i stort sett oskyddade (samlingarna ägde rum före Unescos konvention från 1970), var det tillåtet att buda på dem vilket flera museer och institutioner gjorde. Under de här händelserna fick arkeologiska (Mesopotamiska) artefakter mycket popularitet och efterfrågan på dem växte exponentiellt.

Första Gulfkriget 1990-1991 hade en katastrofal effekt på Iraks arkeologi: bombningar förstörde flera platser och kriget resulterade i uppror hos de irakiska befolkningarna. Dessutom undertryckte Saddam Hussein ett Shia-uppror år 1991, vilket var extremt blodigt. I samband med det införde FN en "no fly-zone" i Irak från den 33:e parallellen och söderut. Denna "no fly-zone" separerade Saddam Hussein från landsbygden, och därefter återupptogs tribal makten (Rothfield et al. 2008:49-56).

Människor började angripa och fördärva museer för att göra uppror mot regeringen och tjänade samtidigt pengar på det. Regeringen lyckades inte hindra plundringen, även om Saddam Hussein gjorde en ansats genom att införa dödsstraff som ett konsekvens för plundring. Irak drabbades nu dels av skulder från kriget mot Iran och dessutom från sanktionerna som FN infört. Detta orsakade hunger, arbetslöshet och fattigdom i landet vilket ökade plundringen ty det var ett enkelt sätt att tjäna pengar på. Antikmarknaden var villig att reagera på denna stigande våg av plundrat material (Rothfield et al. 2008:49-56).

Över hela världen kunde man se en ökning i auktionerna av irakiska antikviteter eftersom efterfrågan på Mesopotamiska föremål växte avsevärt. Den olagliga marknaden framträdde

och år 1991 levererade marknaden tusentals extra föremål i takt med att nio regionala arkeologiska museer hade plundrats. Den kraftiga ökningen av handeln med irakiska antikviteter var tydlig i katalogerna hos alla större auktionshus. En stor samlare i New York uppgav att 1990-talet var "guldåldern för att samla in" (Emberling G et al. 2008:13-18). John M. Russel kallade det "den perfekta stormen" (Russel 2008:29-43). Handeln kunde inte hejdas och olaglig grävning blev allt vanligare. Hela stammar blev specialiserade på olaglig handel och blev alltmer professionella; tekniker och tung utrustning utvecklades. Internationella sanktioner kunde inte hindra utvecklingen. Den enda, olyckliga, effekten blev att lagliga utländska utgrävningar nu också förbjöds. Plundringen av de stora sumeriska platserna i södra Irak påbörjades mellan år 1994 och 1995. Området "Ancient Sumer" blev värst drabbat. Plundrarna agerade i stor utsträckning ostraffat eftersom området var obemannad av Saddam Husseins säkerhetsstyrkor, några av dem fick till och med hjälp av hans inre cirkel (Russel 2008:29-43). Smugglings vägarna förgrenade från flera centrala städer i södra Irak till Europa, Japan, Gulfen och USA.

De viktigaste centrala delarna i dessa smuggling verksamheter var städerna Al-Fajr i Dhi Qar Governorate och Al-Bdair i Qadisiya. Åtgärder mot dessa var ineffektiva: de Förenta staterna tvingade exempelvis en allvarlig sanktionslag mot Irak som gjorde det möjligt att sälja tiotusentals odokumenterade antikviteter på den amerikanska marknaden. Dels vid stora auktionshus, men också på den kommande oreglerade samt anonyma världen av internet, inklusive eBay (Russel 2008:29-43).

Även i Irak var försvaret mot den massiva plundringen svag. Den irakiska arkeologiska tjänsten, statsförbundet för antikviteter och arv (SBAH), som övervakar alla arkeologiska platser och museer i Irak, var oförberedd eftersom plundring på denna skala var ett nytt fenomen. Innan 1990 hade det inträffat enstaka gånger. SBAH saknade personal, vakter, fordon och finansiering. Först 1998 var de försedda med tillräcklig utrustning. Fram till dess kunde de inte göra annat än att stå vid sidan och låta grävningarna ske. Plundrarna bodde vid de närliggande platserna, så när SBAH kom för att hindra en olaglig grävning gick tjuvarna vidare till en annan plats och kom därefter tillbaka (Emberling G et al. 2008:13-18)

3.4 Från 1998 till 2002

1998 försökte Saddam Hussein återfå stöd från klaner och klanledare. Detta genom att erbjuda dem full kontroll över områdena där deras klanmedlemmar bodde. En kraftfull uppståndelse av klansystemet uppstod härefter. Saddam Husseins regering finansierade program för att stoppa plundring av platser. SBAH fick då äntligen finansiering och kunde komma fram till ett effektivt system mot plundring. De höll årliga arkeologiska utgrävningar på de största platserna, som erbjöd de lokala bönderna juridiska jobb, nämligen att arbeta för arkeologerna. Detta gav en ekonomisk fördel för klan samhällen, därmed även deras stöd. Det var ett smart initiativ: genom att anställa de lokala arbetarna kunde platserna vara permanent bevakade samtidigt som de tidigare plundrarna fick ett jobb så att åtrån att bli plundrare avtog. Plundrarna återvände inte till de bevakade platserna och därmed var Saddam Husseins initiativ väldigt effektivt. Utbudet av irakiska antikviteter upphörde på den olagliga marknaden i USA, men de fortsatte troligtvis på annat håll. De arkeologiska platserna i södra Irak var nu åtminstone aningen bättre skyddade. Heltids utgrävningarna upphörde i november 2002, när den kommande invasionen av koalitionen blev för hotande. Detta ledde till en ny ökning av plundring och människor kunde nu också återvända till de stora platserna.

3.5 Från 2003 till idag

I mars år 2003 började Andra Gulfkriget. Människor hade stor inkomst brist och de invaderande koalitionsstyrkorna köpte inte jordbruksprodukter från de lokala bönderna vilket ledde till en förvärrad situation. Detta medförde att bönderna återvände till att gräva efter värdefulla föremål och den här gången som professionella. På grund av sitt arbete för SBAH-arkeologerna visste bönderna exakt var de skulle hitta de mest objektrika skikten. De fick ännu bättre betalt nu då de kunde leverera föremål utan att ha skadat dem under "utgrävningen". Klanerna i södra Irak blev välorganiserade vid plundring av arkeologiska platser (Farchakh-Bajjalay 2008:49-56).

Den 10 april 2003, tio dagar före invasionen av koalitionen, försvann alla insatser från SBAH fullständigt. Nationalmuseet i Bagdad, som är den största depositionen av mesopotamiska föremål i världen och SBAH:s administrativa kontor attackerades av plundrings grupper. Utöver förstörelsen och stölden av de utsatta föremålen blev även alla möbler, utrustning och fordon stulna. Därefter kunde SBAH-anställda inte utföra sina jobb och deras medel avbröts, eftersom finansministeriet inte längre fungerade efter invasionen av koalitionsstyrkorna som numer ockuperade nationen.

Det finns en upphettad debatt kring koalitionen roll i områdets skydd under och efter kriget år 2003. I teorin var det upp till dem att ta ansvar för skyddet av Irak kulturarv, inklusive arkeologiska platser, när de bestämde sig för att ockupera nationen. I huvudsak betraktades Förenta staterna i detta avseende, eftersom de hade störst möjlighet att göra detta. Det krävdes omfattande insatser vad gäller problemets omfattning. Fram till början av juni hade militären i själva verket åtagit sig flera handlingar och höll patruller för att förhindra att vissa platser plundras, vilket var mycket effektivt. Sedan överfördes de och fick överlämna patrullerna till den irakiska polisen. Därefter har USA inte vidtagit fler åtgärder för att skydda landets arkeologi, även om Storbritannien och USA hade arkeologer som arbetade för dem. De hade inte heller konstruerat en tydlig plan för hur de skulle agera efter sin militära seger. Det finns antagligen flera orsaker till att USA har reagerat så dåligt på det här problemet, även om åsikter skiljer sig åt. Först och främst kan de ha ansett plundringen vara ett irakiskt problem (Emberling G et al. 2008:29-43). De kan också ha fruktat den potentiella hämnden från klanen när motverkande plundrar. Dessa förklaringar skulle, även om det inte är sannolikt, förklara en sådan överlämning. Den viktigaste orsaken var att de flesta koalitions partierna helt enkelt inte skulle skydda kulturarvet eftersom det inte var en del av deras uppdrag: det var inte en prioritet menar Schuster (Schuster 2005:15-19). Oavsett vad deras intentioner har varit eller inte är faktum att trupperna redan var impopulära hos lokalbefolkningen och de som inte försvarade sitt kulturarv förlorade sin tillit ännu mer.

Många irakier skyllde på dem för att vara "likgiltiga" mot deras arkeologi och var inte övertygade om att USA hade andra prioriteringar utöver kontrollen över den irakiska oljan anser Russel (Russel 2008:29-43). Det får dock inte glömmas att en del av befolkningen själva förstörde arkeologin, vilket gör dem också relativt "likgiltiga" mot sitt eget kulturarv.

Det fanns en koalitions kraft som gjorde effektiva ansträngningar mot plundrarna: den italienska Carabinieri. Eftersom detta också är en del av deras funktion i Italien, hade de kunskapen och de förstod den sociala och ekonomiska fördelen som tillkommer vid förstörelse av kulturarv. De tilldelades Dhi Qar Governorate, den region som drabbats hårdast

av och utförde flera uppdrag för att upphöra plundringen. Ett exempel är operationen "Antica Babilonia", där de biträdde SBAH i Dhi Qar för att få plundring under kontroll. De erbjöd utbildning, utrustning, finansiellt och logistiskt stöd, gemensam rekognoscering och uppdrag. De utförde förebyggande aktiviteter, undertryckning- och förvaltningsaktiviteter (Emberling G et al. 2008:29-43).

Även om deras metoder var effektiva, fortsatte det tillkomma fler problem. Plundrarna kunde bara sätta en vakt på toppen av högarna som de grävde upp för att se vart patrullerna befann sig. Eftersom landskapet i öknen är relativt plant kunde de förvarna långt innan patrullerna faktiskt anlände. Därför var de alltid i stånd att försvinna innan en patrull ankom. Självklart använde SBAH-vakterna sig också av denna teknik för att upptäcka plundrare genom att använda observationstorn konstruerade av Carabinieri. Carabinieri utbildade även den lokala polisen i brottsbekämpnings teknik med intentionen att de skulle kunna efterträda efter en viss tidpunkt. En UNESCO-utbildningskurs anordnades i Jordanien för de lokala irakiska poliserna. Tyvärr respekterade inte plundrarna den lokala polisen eftersom de tillhörde klan samhällena och polisen kunde därför skrämmas av lokala klanledare (Emberling G et al. 2008:29-43).

3.6 Vilka var plundrarna?

Det här är processen med antikviteter som har stulits från platser, museer eller samlingar och vidarebefordras till smugglare. Dessa delades sedan ut över hela världen på den olagliga marknaden. I den ena änden finns det här rika individer eller institutioner som köper antika föremål för sina dyrbara samlingar och ignorerar problemen, konflikterna och till och med de som faller offer. På andra sidan finns det människor som gräver fram materialet och vilka är de här personerna? Varför stjäla de objekt som det är en del av deras historia? Värderar de materialet överhuvudtaget? Jag vill betona att de vetenskapliga uppfattningarna om detta som kommer att beskrivas nedan är allmänna begrepp. Det innebär att det inte står för varje enskild plundrare och varje klan över hela södra Irak utan att det ger bara en allmän uppfattning om lokal syn på frågan.

Farchakh Bajjaly har studerat plundrarnas karaktär och beskrivit det som ett begränsat intresse. "Historia är ett folks eget förflutna" (Stone P et al. 2008:135-140) vilken kan tolkas som att det som har anknytning till förfäder och klanens historia kan vara meningsfullt. I synnerhet i den sumeriska öknen i södra Irak har människor inte mycket kunskap om de forntida civilisationer som blomstrat där för flera tusentals år sedan. De som regerar över en region äger direkt ägodelarna oavsett om de är "fält av keramik" eller oljefält (Stone P et al. 2008:135-140). När det behövs tar de tillfälle i akt att tjäna lite pengar genom att gräva efter en kilskrift tablett, som är den mest värdefulla kategorin av funna objekt tillsammans med dekorerade artefakter. Dessa kan generera mer än en halv månadslön hos en fältarbetare. Vissa av plundrarna motiverade sin verksamhet genom att undertrycka att de var arbetslösa och var i behov av att försörja sig själva och deras familjer. Andra rättfärdigar sin plundring genom att se det som att ta tillbaka objekt som besatt av en regim genom att gå in i sina tidigare anläggningar eller bara för att visa sin ilska och vandalisera föremål.

De flesta irakiska plundrarna är bönder som bor i byar i närheten av utgrävnings områdena och odlar vete, korn och linser och plundrar på sidan när de upplever brist på inkomst. Oavsett om de jobbar på fältet eller gräver upp antikviteter är det likställt för dem: allt arbete som

genererar en inkomst är detsamma (Rothfield 2008:49-56). Under natten, men även förhållandevis under dagen, kommer hundratals människor från byar till närliggande områden i grupper om fem till tio personer (Polk 2005:10-13). Vissa plundrare arbetar på egen hand medan andra är en del av välorganiserade ”konst” förbund och dessa kan variera från mindre grupper till hela klaner, även kallade stammar.

Detta pågår mycket intensivt särskilt i södra Irak. En klan, en "qabila" på arabiska, består av flera olika statusar. Det första är ett hus (bayt), som bygger på att upprätthålla en patriarkalisk ordning. När sönerna gifter sig utbygger de huset. Kombinationen av alla sådana familjer utgör en union som kallas al-fakhdh. Fackföreningens auktoritet kallas en shejk och alla fakhdh bildar tillsammans ashiraen: klanen. Detta leds i sin tur av en övergripande shejk: Shejk al mashyakha. Det är denna shejk som fattar beslut som involverar klan medlemmarna. Detta görs ofta tillsammans med fakhdhs shejker. Det finns ett mycket starkt släktskap mellan klan medlemmarna, särskilt mellan dem som är blodrelaterade (Rothfield 2008:49-56). Denna starka känsla av samhörighet bidrar till styrkan och makten i de olika regionerna. Inom de flesta områdena har shejk al mashyakhas makten och anses därför vara viktigare än den lokala polisen. Det finns klaner som är väldigt involverade i den illegala handelsmarknaden och många av medlemmarna kommer att tjäna på det som deras yrke. Tyvärr registreras inte plundring av polisen som ett verkligt brott. De dokumenterar istället att människorna "gräver för artefakter" och inte att de är tjuvar. Inom klan samhället är benämningen ”tjuv” en stor förolämpning. Världighet, ära, rättfärdighet och lojalitet är av allra största vikt för en ärade shejken (Rothfield 2008:49-56). Detta påvisar att klan samhällen inte ser plundring som något allvarligt.

Under Saddam Husseins regeringstid var plundring straffbart med dödsstraff. Plundringen av platser fortsatte emellertid obehindrat. Dels för att människor inte hade något annat sätt att finansiera sig på och dels för att det var omöjligt att kontrollera hela öknen. Det var även en protest mot hans regeringstid samt att Saddam Husseins och hans inre cirkel var inblandade i plundring själva vilket resulterade till grunden för uppror, militär och terrorister (Emberling G et al. 2008:13-18). Allt detta ledde till ytterligare destabilisering av landet. Det påvisar återigen det faktum att politik och arkeologiskt skydd är fullständigt sammanflätade och därför ett så komplext problem. På grund av de sanktioner som FN tidigare lagt i Irak har landet känt perioder som präglats av stor fattigdom och ekonomisk nedgång. Om invånarna inte tagit till plundring skulle de svälta och vem som helst i samma situationen skulle troligtvis agerat likartat (Rothfield 2008:49-56). Det finns inte en identifierbar skyldig part som ensam kan ta på sig ansvaret att civilisations vaggan förstördes. Flera olika parter är inblandade och vi kan inte bara jämföra våra intressen och motiv för de irakiska landsbygds folken. I kritiska situationer skulle alla förmodligen deltagit i plundring eftersom det genererar pengar vilket är avgörande för mänsklig överlevnad. Det kan dock inte motivera då plundring istället övergår till ett sätt att tjäna lättförtjänta pengar. (Rothfield 2008:49-56).

Idag utarbetas omfattande smugglings nätverk på ett extremt välorganiserat sätt och människor är erfarna och effektiva. Plundring är inte längre ett sätt för att överleva: det har blivit ett normalt och vardagligt jobb för bönder. När vi jämför det med andra länder kan vi inte bli förvånade över att plundring fortsätter trots att det inte längre är väsentligt för överlevnad. Det är inte begränsat till Irak eller till länder som är instabila. Även om vi inte kallar det plundring och skalan är oföränderlig i plundringen är det faktum att det är kulturarv

som vi blir bestulna av, precis som kulturarvet i Irak blir stulen. Skillnaden är bara att Irak har mycket mer av det och deras är lättare att finna.

3.7 Iraks klansamhällen och dess uppbyggnad

Irakiska folket utnyttjade effektivt möjligheterna till arkeologiska kvarlevor som en extra inkomstkälla genom att bli utbildade grävare. Plundring blev själva yrket för många människor. Det är svårt att komma fram till ett fungerande "anti plundring system" eftersom människor nu har så mycket erfarenhet och kunskap om det. Det har numer blivit ett mycket enkelt och gemensamt sätt att tjäna pengar på. Dessutom är de arkeologiska kvarlevorna i den irakiska öknen mycket lätt igenkännliga. De kan till och med ses från högarna på långa avstånd. Irak har cirka 10 000 arkeologiska platser som alla är mycket dåligt bevakade (Bogdanos 2008:33-48). Detta har gjort att tillgången till antikviteter nästan helt är obegränsad.

Närvaron och betydelsen av klaner och stammar är en annan viktig orsak till att ansträngningar för att stoppa plundring inte lyckas: människor är så starkt anknutna till varandra att de inte skyr medel för att skydda varandra från utomstående. Systemet med stam plundring och smuggling är extremt välorganiserad nu för tiden. klanernas ledare, shejkerna, är mycket kraftfulla och i vissa regioner ännu starkare än statliga institutioner (Farchakh-Bajjalj 2008:49-56).

Att ingripa på platserna eller att motverka plundring är extremt farligt och när någon försöker motsätta sig så vidtar snart en shejk eller en av hans söner åtgärder och vänder sig mot honom eller henne. Därför blir arresterade plundrare, som ingår i en kraftfull klan, oftast frisläppta hastigt. Lokala poliser själva är också en del av klanerna, vilket gör situationen ännu mer komplicerad. Det är också mycket svårt för arkeologer att genomföra lämpliga forskningsprojekt eftersom klan ledare måste godkänna dessa projekt menar Farchakh (Farchakh-Bajjalj 2008:135-140).

Stöd från polisen kan upplevas begränsat på grund av det tryck som mottages från olika parter. Dessutom är de professionella plundrarna och smugglarna relativt adaptiva, ofta beväpnade och kommer skjuta på varje misstänkt fordon som närmar sig deras region. De kan förbarma sig och är beredda att göra allt för att uppnå sina mål. De bryr sig inte om vilken typ av arbete de utför eller vad de smugglar, oavsett om det är droger, vapen, bomber, radioaktivt material eller slavar, så länge det genererar pengar. De kommer att utnyttja politisk instabilitet, krig och utnyttja svagheter (Emberling G et al. 2008:29-43). Tyvärr är irakiska uppror också en del i antikvitetshandeln och använder dem som inkomstkälla. Artefakter är nu även smugglade genom vapensmuggling. Enligt Bogdanos har den illegala handeln med antikviteter skapat en sådan tillväxt i inkomst för uppror, att den rankas strax under kidnappningar för lösensumma och "skydds" pengar från lokala invånare och handlare (Bogdanos 2008:33-48).

3.8 Orsakerna till förstörelse av kulturarv under krig

En allmän och viktig orsak till skada på arkeologiska kvarlevor är den omfattande förödande effekten av jordbruk och jordbruksverksamhet i landsbygden. Schuster (2005:10-19) hävdar att fruktbara grunder används för jordbruk utan att ta hänsyn till de arkeologiska resterna som finns under marken. När arkeologiska platser schaktas för att skapa jordbruksmarker så kan

plundring också vara en bieffekt. Detta eftersom det är ganska lätt att hitta värdefulla arkeologiska artefakter på så sätt (Schuster 2005:10-19).

Peter Stone och Farchakh Bajjaly har klassificerat tre andra orsaker till varför förstörelsen skulle inträffa (Stone 2008:135-140). Den första är "den riktade förstörelsen av kulturarvet i ett försök att få politisk fördel". Den andra är kollaterala skador "där kulturarvet förstörs som en" oskyldig motståndare "som striderna äger rum". Den tredje avser förstörelse av antikviteter som orsakats av olaglig handel med autentiska föremål vilket innefattar plundring av platser.

Förr i tiden, innan det första Gulfkriget, var förstörelsen främst ett resultat av en av de två nämnda orsakerna: striderna eller en förutbestämd politik för att förstöra det fysiska minnet av en besegrad fiende eller kollateral skada. Den olagliga handeln med antikviteter existerade redan då, men det var först under 1990-talet har plundring och olaglig handel ökat kraftigt.

I vissa regioner förefaller det och det finns en standard kombination av vissa element för plundring ska inträffa. Det finns ett kulturarv som önskas av samlare och museer. Det finns även en uppdelning av lokal lag och ordning samt fattigdom bland de lokala invånarna menar Stone (Stone 2008:135-140). Med andra ord; plundring orsakas huvudsakligen av en instabil ekonomi. Självklart är huvudorsaken till att människor vänder sig till plundring att det genererar pengar. Människor är fattiga och plundringen kan hålla dem och deras familjer borta från svält.

Förstörda byar i södra Irak som Fajr och Raffae har blivit välbärgade från "jordbrukets antikviteter" (Schuster 2005:10-14). Det kan ge upphovsmannen och hans eller hennes familj resurser och därmed även överlevnad. Det förflutna har visat att plundring också har inträffat som en form av protest eller som hämnd mot en fallen regim. Detta händer under uppror och människor attackerade och plundrade stads museer i södra Irak eftersom de påminde dem om Saddam Husseins regering (Schuster 2005:10-19).

Detta understryker vidare arkeologins symboliska inverkan och dess starka betydelse för människor. Plundringen i Irak var formellt ansedd som olaglig, men det är omöjligt att kontrollera en jätte öken likt den i södra Irak som är fylld med arkeologiskt material. Det området är så stort och det finns så mycket att gräva att det omöjligt kan bevakas.

3.9 Intressenterna

Även om plundring kan resultera en bonde och hans familj en relativt stabil inkomst kommer majoriteten av pengarna i slutändan gå till viktiga ledare, chefer och investerare. Plundrings nätverken är oerhört komplicerat eftersom det innehåller många vinster som arbetar, mot och längs varandra. Detta innefattar stammar, starka blodslinjer, klaner, rika och kraftfulla irakier och till och med politiska organisationer som samlar i handeln (Stone P et al. 2008:135-140).

Med andra ord: många intressenter är involverade i det irakiska arkeologiska kulturarvet. Regeringsledare kan använda arkeologi för att förena människor för politiska ändamål eller för att representera sin politiska strategi som Saddam Hussein gjorde. Det här sättet att "skapa" historia och vrida historisk information till förmån för en undertryckande ledare sker tyvärr alltför ofta. Men det finns också många irakier som vill skydda resterna. Arkeologiska kvarlevor kan ha en funktion för klaner och vanliga människor. De genererar inte bara pengar eller kunskap, människor kan ha personlig anknytning med dem eftersom de representerar

folks förfäder: deras egna förflutna. Detta kan till exempel ha en religiös funktion. Arkeologiska efterlämningar har ofta haft olika betydelser för alla omgivande klaner som ansett dessa som betydelsefulla. Dessutom finns det antiquities service, SBAH (State Board of Antiquities and Heritage) och de museer och arkiv som strävar efter sitt skydd och syftar till att utbilda människor om deras kulturarv. Inte bara nationella intressenter är deltagande i materiell kulturen i Irak, det är också viktigt för människor och institutioner utomlands. Internationella museer till exempel strävar efter att inneha mesopotamiska föremål. Detta kan ha både en positiv och en negativ effekt. Å ena sidan kommer de att säkerställa skyddet av föremålen genom att få dem i förvaring medan ett land är instabilt. Å andra sidan tenderar museer också att acceptera föremål med ett "osäkert ursprung" vilket för det mesta betyder att de har plundrats från platser eller bestulits från samlingar eller museer. Genom att acceptera dessa objekt skyddar de dem, men samtidigt stimulerar de marknaden för olagliga antikviteter och därmed även plundring.

På så sätt motverkar de den arkeologiska vetenskapen som ett museum menar att stimulera. Metropolitan Museum i New York är till exempel känt för att ha ägt antikviteter med ett okänt ursprung även om de har returnerat några av dem till sina ursprungsländer. Museets politik är något udda: när de köper en arkeologisk artefakt kräver de dokumentation av de senaste tio åren av objektets historia. Sedan år 2013 kan museet teoretiskt sätt köpa stulna föremål från Bagdad Museum eftersom dess stöld skedde för längre än 10 år sedan. Ingenting förbjuder dem att köpa sådana föremål, inte ens om de är sannolikt stulna eller plundrade (Rothfield et al. 2008:33-48).

Ett annat exempel är St. Louis Art Museum i Missouri, som innehöll en egyptisk Pharaonic mask. Förhandlingarna med Egypten avbröts då de egyptiska myndigheterna hävdade föremålet som stulet och smugglat. Det finns otaliga exempel på museer som besitter antikviteter med osäkert ursprung som de innehar eller inte återlämnar. Det finns så kallade "käll länder" som vidtar rättsliga åtgärder mot inkorporering av "stulna" föremål i samlingar (Stone P et al. 2008:135-140), men dessa åtgärder är begränsade.

Andra intressenter är uppenbara: arkeologer, antropologer, konsthistoriker, epigrafer etc. är en mycket, internationell, inblandad kategori. Tyvärr måste irakier som vill studera sin egen arkeologiska kulturarv åka utomlands för att utföra det. Vidare ingår involverade parter, internationella regeringar, UNESCO (FN: s utbildnings-, vetenskapliga och kulturella organisation), museums konsulter och personal från hela världen eller någon annan med ett gemensamt intresse i Iraks långa och imponerande historia.

3.10 Skydda museisamlingar

Varje irakiskt museum har hotats eftersom var och en av dessa skulle kunna bli nästa offer för tjuvar och plundrare. Därför är deras skydd viktigt, men också komplicerat eftersom vissa områden är så farliga att vakterna inte ens kan skydda en specifik byggnad. Bagdad museet ligger till exempel i ett extremt instabilt område. Vakterna som arbetade där har varit i fara sedan maj 2003. Vakterna har attackerats och skadats av automatiska vapen och missiler som slogs ner i museets trädgård. Det går inte heller att räkna med elektronisk säkerhetsutrustning eftersom en tillförlitlig strömförsörjning inte alltid är tillgänglig under krigstid. På grund av detta måste irakiska museer komma på andra sätt att skydda sig. Alla museums administratörer som arbetar i hotade områden bör förberedas inför värsta tänkbara scenario

(Rothfield et al. 2008:27-32). Detta inkluderar mycket praktiskt arbete, där ibland befästande av museer och beskyddande av dess samlingar.

Efter det första Gulfkriget var regionala museer plundrade och därför hade medarbetarna bland annat i Nationalmuseet i Bagdad gjort flera förberedelser år 2003 för att skydda de arkeologiska föremålen inför en likartad attack. De byggde väggar över dörröppningar och fönster i museet för att förhindra att människor kom in. Tyvärr hittade tjuvarna en väg in genom en liten dörr på museets baksida. Museets personal hade lämnat de mycket stora och tunga artefakterna på plats, som sten avlastningar som fästes vid väggarna eftersom att det var osannolikt att tjuvar skulle ta dem. De hade även satt sandsäckar framför föremålen om de skulle falla över genom bombexplosion. Några bombexplosioner ägde inte rum, men plundrarna tog de tunga föremålen och relieferna. Utöver det hade museets personal tagit föremål från avlägsna museer till Bagdad eftersom dem trodde att de skulle vara säkrare där. De kunde inte ha vetat att Bagdad skulle drabbas hårdast. Sedan 1991 har museets anställda bevarat de mest värdefulla objekten i centralbanken. De har varit där ända sedan dess, till och med under 2003 års krig och har aldrig blivit skadade. Manuskript huset, en byggnad som inte ligger långt från national museet tömdes helt och hållet ur dess manuskript då kuratorerna gömde dem i ett bombskydd i västra Bagdad. Detta har bevarat tusentals artefakter.

SBAH gjorde detsamma med de viktigaste museum portarna, centrala register och biblioteksböcker, varav alla dessa har överlevt. Efter plundringen av national museet fortsatte museets personal med stängning av dörröppningar och förvaring av värdefulla föremål. Dessutom avlägsnade de förvaltningsområdena i museet och distribuerade alla anställda till andra SBAH-avdelningar för att säkerställa deras säkerhet (Rothfield et al. 2008:27-32).

I allmänhet är rörelsen och gömslen av föremål en effektiv metod för att skydda dem. När det gäller national museet var materialet fortfarande i riskzon på grund av insidan, men det har ändå sparats tusentals objekt. Alla irakiska museer bör vara förberedda på att flytta föremål till välskötta förrådsrum vid behov, antingen i eller utanför landet. Vissa människor indikerar även att de irakiska arkeologiska mästerverken är bättre i museer och privata samlingar utomlands i allmänhet med tanke på hoten i sitt eget land. UNESCO kan därmed fungera som en möjlig länk (Rothfield et al. 2008:27-32). Detta skulle skydda föremålen, men också leda till svåra situationer då utplacering av föremål till ett annat land skulle åtföljas av en stor tillit mellan de samarbetsvilliga nationerna och antikviteterna. Som det framgår av det föregående kapitlet är det inte alltid möjligt. Dessutom motiverar den avsiktliga utvisningen av föremål endast den illegala marknaden. Även om metoder för "självförsvar" av museer och deporteringar av samlingar är viktiga i Irak är de fortfarande otillräckliga och har en del nackdelar. Så mer omfattande planer för att säkra Iraks museer och platser måste bildas. Detta inkluderar digitalisering av pappers (utgrävning) poster genom att antingen skanna eller fotografera dessa. De bör även säkerhetskopieras och förvaras någon annanstans, helst på olika platser och kanske till och med utomlands.

Fler internationellt erkända depåer bör skapas, där duplikat av museum kataloger, foton, allmänna register och databaser kan sparas och säkerställas (Rothfield et al. 2008:27-32). Detta pekar på följande viktiga ämne: skapandet av databaser. Bagdad museets personal har använt datorer sedan 1980-talet, men de kraschade ofta på grund av datavirus. De började göra en databas över sin samling ett år före invasionen, men tyvärr var det inte färdigt i tid och detta komplicerade möjligheten att göra en inventering av stulna föremål efter invasionen.

Flera objekt hade förlorat sina etiketter i tumulten: det borde finnas en utveckling av systemet för att hålla ett objekt och dess information tillsammans, etiketter är otillräckliga eftersom de lätt blir borttappade och förlorade (Rothfield et al. 2008:27-32).

Även om det vore optimalt att museer började skapa kataloger och databaser själva, bör även ett nödprogram också utformas för att snabbt kunna göra en katalog för museer i hotade områden (Rothfield et al. 2008:27-32). Efter stöld och förstörelse av national museet och stats styrelsen installerades ett datanätverk vilket gjorde det möjligt för personalen att arbeta mer effektivt. UNESCO och SBAH (State Board of Antiquities and Heritage of Iraq) arrangerade ett omfattande digitalt dataprogram för museets samlingar. Sjuttio specialister från Bagdad museets personal skickades till Jordanien för utbildning av databashantering. Men även om effektiv utrustning anlände till museet kunde arbetet fortfarande inte utföras på rätt sätt eftersom säkerhetssituationen i Irak fortfarande var mycket instabil. Många av personalen kunde därför inte komma till jobbet och museet var förseglat.

Dessutom bör digitala arrangemang inneha fotografier eller detaljerade ritningar av alla objekt så att det blir mycket enklare att spåra och identifiera dem om dessa blir stulna. UNESCO skulle kunna skapa ett program som utför det specificerat för hotade länder (Rothfield et al. 2008:27-32). På grund av FN: s sanktionsregler som placerades i Irak efter Persiska Gulfkriget år 1991 hade Bagdad museet inte kunnat få tillgång till fotografier, även om de hade många negativa föremål. Därför användes istället fotografier av utländska utgrävare för att spåra stulna föremål efter plundringen. Processen att begära, ta emot och införliva fotografierna i en lista kunde ta veckor, vilket är tillräckligt med tid för en tjuv att täcka sina spår. Även om museets personal var medvetna om vikten av ett fotografisk arkiv genom åren som ledde fram till år 2003s krig, minskade personalen och många objekt lagrades in till förvaring, så var skanningen för databasen begränsad.

Slutligen, i en idealisk situation, bör finansiering tillämpas på utbildning av lokal personal, inköp av lämplig utrustning och inlämnande av expertis för museer. Detta kan göras tillgängligt för museer genom nationella program eller internationella insatser (Rothfield et al. 2008:27-32). Det skulle vara betydande om internationella museer skulle kunna organisera utbyte av personal som lärprocess, organisera kurser för lokal personal och / eller vidare hjälpa irakiska museer för att skydda sina samlingar.

4 Slutdiskussion

Foster (2005:295-317) hävdar att lusten att äga och samla föremål som är tusentals år gamla är ett mycket vanlig mänsklig karaktärsdrag. Att se något mycket gammalt och vilja ha det, eller besöka en gammal plats eller monument och vilja ha ett sten fragment som en souvenir hör i grunden till samma kategori, bara i mindre utsträckning. Att samla är en instinkt, det är ett psykologiskt fenomen som berör alla i viss mån. Objekt från Irak, civilisations vagga, har en stor attraktion hos människor som värdesätter och studerar det förflutna. Det finns en enorm grupp av rika konstsamlare och antikvitets cognoscenti som har en hög efterfrågan på Mesopotamiska arkeologiska föremål. Tyvärr är de omedvetna, eller helt enkelt oempatiska, och drar nytta av mänskligt elände.

Att motverka antikviteterna är mycket problematisk eftersom de mer förbjudna föremålen är mer värdefulla. Dessutom uppmuntrar den stora efterfrågan uppenbarligen bara till att processen fortgår. Foster (2005:295-317) menar även att konventionerna och insatserna från

UNESCO är otillräckliga för att stoppa importen av olagliga artefakter i utlandet, även om många länder har ratificerat dem. De motverkar handel med artefakter, vilket är en start, men det räcker inte. Vidare anser han att normala brottsbekämpnings metoder oftast inte är tillräckliga för att spåra uppkomsten av ett stulet objekt (Foster 2005:295-317).

När det gäller plundring idag, när kriget sägs vara "över" måste andra förändringar också göras eftersom koalitionsstyrkorna inte längre är involverade. Det är avgörande att bönderna på landsbygden i södra Irak är ett alternativ till plundring, det innebär att rätt sysselsättning måste skapas och sättas i verk. Under lojalitets vågorna på 1990-talet kom SBAH (State Board of Antiquities and Heritage of Iraq) med en bra lösning: att anställa lokala invånare för att hjälpa arkeologernas grävningss platser. På så sätt fick de en tillräcklig inkomst och därför var plundring inte längre nödvändigt. Anledningen till att detta initiativ misslyckades var starten på år 2003s krig.

En pragmatisk lösning idag kan vara att upprepa denna process och att hyra lokalbefolkningen för arkeologiska projekt igen. Men Farchakh Bajjaly är dock övertygad om att detta är exakt vad som inte skall göras:

”Även om det var möjligt, som det inte är för närvarande, måste föryngring av Iraks landsbygdsekonomi inte kopplas till anställning på arkeologiska platser. Människor måste drivas bort från detta alternativ, de måste glömma denna erfarenhet och hitta alternativ och bättre inkomstkällor. Då, och först då, kan man börja hoppas på kunna rädda Mesopotamien.”

(Farchakh 2008:140 [min översättning]).

Stone (2008:135-140) uppskattar att ett möjligt alternativ kan vara att stimulera jordbruk eftersom Irak har en stor potential för detta och ursprungligen var de flesta plundrarna i alla fall jordbrukare. Enligt USA id-rapporten från 2007 kunde jordbruket i Irak ge mer än en tredjedel av nationalinkomsten, om den utvecklades ordentligt (Stone 2008:135-140). Jordbruks- och mjölkproduktion i industriell skala kan ersätta plundring som inkomstkälla för landsbygdsbefolkningen, men endast om den är välorganiserad och hanterbar. Ett sådant alternativt sätt för anställning och inkomst skulle emellertid bara fungera om det stöds av stamledare.

Stone (2008:135-140) bedömer även att bestraffningarna för plundring bör genomföras och upprätthållas, så att människor blir medvetna om konsekvenserna. När de fångas ska det inte finnas någon utväg. Före Gulfkriget hade Irak en av de bästa dokumenten för att skydda platser effektivt på grund av sin starkt engagerade regering (Gibson & Youkhanna 2008:249-255). Genom att genomföra detta innebär det att stam systemets starka inflytande på lokala myndigheter minskas kraftigt. Om förstärkning av fängelse är framgångsrik kommer plundring åtminstone att bli mindre frekvent och människor lär bli mer medvetna om konsekvenserna, Gibson och Youkhanna (2008:249-254) konstaterar att ett sätt att ta itu med denna fråga kan vara genom att börja registrera plundrare som "tjuvar" i polisregistret. Då hederlighet och värdighet är bland de viktigaste värderingarna i klan samhällen, kan plundrare, då de blir "tjuvar", inte längre vara socialt accepterade av resterande klan medlemmar. Detta kommer förmodligen skrämja bort dem från plundring. Emellertid kommer institutionaliseringen av en sådan förändring att ta lång tid.

Förutom att ta itu med plundrings situationen i Irak ska också den olagliga marknaden i väster länder närma sig, eftersom detta är minst lika viktigt. Som tidigare nämnts i denna uppsats går

uppskattningen av den gamla materiell kulturen tillbaka i årtusenden och samla föremål är ett kännetecken för mänsklig natur. Samlarna måste emellertid inte längre se bort och ignorera konsekvenserna av insamling. Trots att utbudet av antikviteter verkar obegränsat måste man börja inse att det här absolut inte är fallet: det kommer inte att finnas något kvar av Iraks kulturarv att lära av om nuvarande situation fortgår.

Bogdanos (2016:143-159) uppger att det skulle vara till stor hjälp om handeln med antikviteter blev tabu, dylikt handeln av utrotningshotade djur. Detta är en process som tar lång tid och blir svår att bibehålla. Ökad medvetenhet kommer åtminstone att vara en början för att förändra den allmänna opinionen (Bogdanos 2016:143-159). Bogdanos (2016:143-159) menar även att det akademiska samhället och media skulle kunna spela en roll i detta genom att tydliggöra för allmänheten att inköp av olagliga föremål stimulerar den destruktiva plundrings processen och finansierar terroristgrupper samt rebeller. Detta kan alla åtföljas av ansträngningar i lagliga framsteg för att förhindra att privata samlare och museer handlar på den illegala marknaden.

Utöver moraliska mätningar bör internationella samfund också upprätthålla en strängare politik när det gäller antikvitetshandeln. Regeringar som inte är part i UNESCO-konventionerna eller andra internationella avtal som rör arv bör stimuleras att ansluta sig till dessa. Varje nation borde prenumerera på UNESCO- och Unidroit-konventionerna (särskilt UNESCO-konventionen från 1970, men tyvärr är deras genomförande problematiskt eftersom det är så mycket pengar involverade). Förenta staterna, till exempel, som är den största nationen vid köp av antikviteter har ett förbud mot den illegala marknaden, men uppenbarligen är detta otillräckligt genomfört för att få det att fungera.

Från Iraks sida är den olagliga handeln en åtföljd av mycket korruption, vilket komplicerar allt för att minska processen. På regeringsnivå finns ett djupt engagemang och detsamma gäller de irakiska eliterna. Hur mycket vi än vill förändra moralen kring antikviteter och strama internationell politik, kommer insatser att vara värdelösa så länge som denna korruption fortgår. I hela frågan om avskräckande plundring är därför motverkande av marknaden troligtvis den svåraste delen av genomföra.

En mycket viktig aspekt inom skyddet av arkeologiska museer och platser är det internationella samarbetet mellan institutioner. British museum har samarbetat med olika organisationer för att hjälpa irakiska museer att skydda sina samlingar under andra Gulfkriget. Efter plundring av Bagdad museet gavs rapporter och listor om skadorna (Curtis 2011:193-198). Tillsammans med New York Metropolitan Museum tillhandahölls det också personal för National Museum för att hjälpa dem att reparera skadorna på sina samlingar (Burnham & Urice 2008:257-274). University of Chicago har gjort en databas som listar alla viktiga och stulna föremål (Reichel 2008:51-61). Sammanlagt tilldelades 1,7 miljoner dollar för reparationen av Bagdad museet.

Andra akademiska institutioner gjorde utbytesprogram där de utbildade irakiska arkeologer och de hjälpte Bagdad universitet att bygga upp sin kapacitet i arkeologi. En sådan typ av privat stöd till institutionella insatser som kompletterat officiellt stöd till Irak av utländska regeringar genom UNESCO grundades huvudsakligen med hjälp av donatorers privata stöd, vilket också var ett tecken på ”good will” (Burnham & Urice 2008:257-274). Utländska akademiker har hjälpt sina irakiska kollegor efter 1991-Persiska viken-kriget, före, under och

efter invasionen år 2003. De har tillhandahållit listor och fotografier av stulna föremål som de dokumenterade under sina egna utgrävningar för att sedan kunna hjälpa officiella organ som Interpol och FBI att identifiera dem och att kunna känna igen dem vid gränserna. De kunde också kommentera händelserna på tv eftersom de var bekanta med landet och museet. De informerade även allmänheten om vikten av Iraks kulturarv (Gibson & Youkhanna 2008:249-254).

Internationella utgrävnings grupper har också gjort ansträngningar för att säkra de irakiska platserna där de tidigare arbetat. En av dessa var Oriental Institute of University of Chicago. De bidrog till att säkra Kish-regionen, där de tidigare hade utfört arkeologisk forskning. De försökte samla professionella resurser, statlig uppmärksamhet och allmänintresse men tyvärr blev allting obetydligt på grund av kaoset som upproret skapade.(Burnham & Urice 2008:257-274).

Alla dessa fall har visat sig vara mycket effektiva, ett sådant samarbete mellan internationella kollegor inom museets och kulturministeriets personal kan därför utökas eftersom effekterna visade sig vara positiva. Vidare kan det internationella samarbetet också förbättras på en högre nivå.

En uppfattning som Burnham och Urice har tagit upp är att skapa en övergripande organisation som representerar olika intressen inom arvs sektorn, i form av en icke-statlig organisation (Burnham & Urice 2008:257-274). Detta är ett mycket bra initiativ eftersom det är mycket viktigt att kunna engagera sig med alla inblandade publikgrupper, inklusive både professionella och inhemska samhällen (Perring et al. 2009:203-217). Eftersom så många intressenter har rätt på kulturarv är det ytterst viktigt att balansera intressena. Vi måste främja metoder som stärker dialogen och debatten. Metoderna bör även arbeta för att återlösa de maktbalanser som ligger i grund för konflikterna (Perring et al. 2009:203-217).

Den icke-statliga organisation som föreslagits av Burnham och Urice skulle fokusera på en förbättring av samordningen inom kulturarvs sektionen i post-konflikt situationer. Det skulle utveckla nödvändiga samband mellan kulturinstitutioner, individer, regeringar, militären och diplomatisk personal. Det slutgiltiga målet är skydd, bevarande och återuppbyggnad av kulturarvet (Burnham & Urice 2008:257-274). NGO skulle vara ideell, välgörande och skulle representera olika intressen. Det är ett bra initiativ, eftersom det involverar många intressenter och det avser att stimulera ett gott samarbete. Den övergripande organisationen kan innehålla medlemmar från icke-statliga organisationer, mellanstatliga organisationer (IGO) och personer med relevanta uppdrag eller expertis. De fyra nyckel aktiviteterna skulle vara forskning och utbildning, förespråkning, samordning och insamling av pengar (Burnham & Urice 2008:257-274).

Den icke-statliga organisationen de beskriver är orienterad i Förenta staterna, eftersom dess ytterligare mål är att hjälpa amerikanska kulturmiljöer att minimera skadorna på världens kulturarv under krig och att hjälpa amerikanska regeringar och militärer att skydda dessa. Dessa institutioner behövs eftersom de arbetar effektivt med andra militärer och regeringar och kan tillhandahålla logistiskt stöd (Burnham & Urice 2008:263-264).

4.1 Skapa medvetenhet

Emberling (2008:7-12) hävdar att en avgörande faktor för skyddet av kulturarvet är att skapa medvetenhet bland människor om arkeologins värde. Detta är relevant för alla intressenter. Det kan stimulera lokalbefolkningen att minska plundring, det kan skapa en moralisk fråga om antikvitetshandeln och att armén behandlar platser med större omsorg. Det skulle även kunna genomdriva konventioner och politik för skydd av arv. Det här är förstås mycket extrema resultat och det skulle vara otroligt om detta redan fungerade för en intressent, men det är ett grundläggande faktum att börja från.

Utbildningsprogram för militära styrkor utförs redan idag. Det har gjorts ett antal ansträngningar att utbilda soldater om vikten av arkeologiska platser. Det är emellertid omöjligt att nå alla soldater och enheter med ett enda program. Flera personer har arbetat med detta, till exempel Michael Fahy en Gil J. Stein, och olika program med specifika målgruppsinriktade föreläsningar ges till exempel till mariner, civila angelägenheter, militär ledare etc. (Emberling 2008:7-12). Detta är viktigt, eftersom det enda sättet att militära styrkor verkligen kommer att börja skydda Iraks arkeologiska kulturarv, är när det görs en del av sitt uppdrag. Alla arméer bör utbildas i erkännandet och respekten för Blue Shield-märkning (Gibson & Youkhanna 2008:249-254).

Tyvärr finns det ett villkor i Genèvekonventionen som ursäkt för förstörelsen av kulturområden som används av stridsstyrkor. Detta kan användas som en ursäkt för skador på kulturarv även om plundring äger rum dagar eller veckor efter strid. Detta hände också i Bagdad. Officiella förordningar bör skapas i den utsträckning som användningen av detta villkor innebär. Dessutom bör ockupationsstyrkor ha verkliga planer för att skydda kulturarv såväl från egna trupper som från de lokala plundrarna (Gibson & Youkhanna 2008:249-254).

Gibson och Youkhanna (2008:249-254) anser att medvetenhet om plundrings katastrofen måste skapas bland irakier liksom bland västerländska människor. Detta kan ske genom att exempelvis organisera omfattande kampanjer och undervisa barn i skolan om arkeologins värde. Dessutom bör investeringar göras i utbildningen av irakiska studenter. Om de yngre generationerna vore mer utbildade om ämnet, kan saker förändras över tid. Idag måste irakiska forskare och studenter som vill studera sin nations arkeologi åka till utlandet. Om arkeologin införlivas bättre i utbildningsprogrammen i skolor och universitet kan detta bidra till människors kunskap och uppskattning av deras arv.

Det är också mycket viktigt att irakiska lokalbefolkningen blir mer delaktiga i skyddet av deras kulturarv så att de kommer att känna sig mer anknutna till det och hjälpa till med bevarandet av monument och platser i konflikt och krigstid. Självklart är detta väldigt komplicerat att göra. Det skulle vara bra att ha avtal med lokala stamledare, men kriget från år 2003 har visat att dessa avtal upphörde att fungera så snart kriget började. Plundrarna gick även till bevakade områden och avsatte vakterna (Gibson & Youkhanna 2008:249-254).

I slutändan kommer människor verkligen att möta problemet, detta räknas också mycket starkt för de irakiska nationernas regeringsledare. Om Irak vill återhämta sig från allt som hänt i sitt egna förflutna måste det överensstamma med nationens förflutna. Det är därför viktigt att vi lär oss av dessa händelser. Människor kan få motivation och vägledning utifrån det för att skapa en bättre framtid.

5. Slutsats

I denna uppsats har jag försökt att klargöra hur omfattande förstörelsen av arkeologiskt material under och efter första och andra Gulfkriget var och fortfarande är. Innan år 1991 hade Irak ett av de bästa dokumenten för att skydda platser effektivt. Detta förändrades helt efter det persiska Gulfkriget och Kuwait krisen i början av 90-talet då landet led av internationella sanktioner som ålagts och av den allmänna nedgången i världsekonomin. Detta hade enorma mänskliga och miljömässiga konsekvenser. Irak var i kaos och fattigdom och tribala krafter återupplivades.

När vi studerar detta efteråt ser vi en parallell liknelse mellan plundrings tider och perioder av våldsamma politiska omständigheter i Irak. Man kan dra slutsatsen att plundring orsakas av försvagande i en instabil ekonomi, särskilt i områden där det saknas myndighet (Garen & Carleton 2005:15-19)

Den förödande förstörelsen och plundringen av många museer, bibliotek, arkiv och andra institutioner berättar att ingenting har lärts från det förflutna, eftersom det endast gjordes lite förberedelse för att skydda dessa. Problemet med plundring och förstörelse är mycket omfattande: handels marknaderna för politik och antikviteter är helt sammanflätade. Dessutom är (stam) plundrarna professionella, adaptiva, beväpnade och skoningslösa. Inflytelsefulla stamledare är mer kraftfulla än statliga institutioner. Det finns inte endast en lösning på problemet med förstörelse.

6. Sammanfattning

Under de senaste två decennierna är Irak känt som ett land av krig, fara, rädsla, hunger och terror. Tre krig har ockuperat denna period vilket leder till hemska konsekvenser. Landets kaos och fattigdom i kombination med en instabil myndighet har gjort det möjligt för människor att starta storskalig plundring av arkeologiska platser i öknen i södra Irak som en alternativ inkomstkälla.

De antikviteter som grävs upp från marken säljs till smugglare som återförsäljer dem till samlare, museer och institutioner över hela världen genom den illegala handelsmarknaden. Tyvärr uppkommer plundring och försäljning av dessa gamla föremål inte bara ibland, utan det sker i stor skala och blir successivt värre. Hela byar, klaner och stammar är inblandade i handeln och dra nytta av den.

Vidare möts kraftfulla eliter i handeln, därför den är helt sammanflätad med landets politiska situation. Från år 1990 med det första Gulfkriget har problemet aldrig haft en sådan storleksordning som vid början av andra Gulfkriget år 2003 och det ökar fortfarande idag. Inte bara är denna process förstörande för de arkeologiska objekten, monumenten och vetenskapen utan den destabiliserar även landet ytterligare eftersom plundrings grupperna är väpnade, skoningslösa, farliga och kraftfulla. Särskilt under kriget år 2003, men också tidigare har platser skadats av militära styrkor och bomber. Museer har även blivit rånade. Denna uppsats förklarar vilken typ av arkeologisk förstörelse som har inträffat i det förflutna i Irak, hur plundring har utvecklats och varför.

Referenslista

- . Al-Gailani Werr, Lamia, 2005: A Museum Is Born. I Polk, M., & Schuster, A. The looting of the Iraq Museum, Baghdad : *The lost treasures of ancient Mesopotamia*. New York, NY: Harry N. Abrams. S. 27-28.
- Bahrani, Zainab, 2005: The Fall Of Babylon. I Polk, M., & Schuster, A. The looting of the the Iraq Museum, Baghdad : *The lost treasures of ancient Mesopotamia*. New York, NY: Harry N. Abrams. S. 214-218.
- Bahrani, Zainab, 2008: The Battle for Babylon. I P.G. Stone and J. Farchakh Bajjaly (eds), *The destruction of cultural heritage in Iraq*. Woodbridge: the Boydell Press. S. 165-170.
- Bahrani, Zainab, 2011: Arkeologi och krigsstrategier: Kriget mot Iraks kultur : *Varför museer plundrats, bibliotek bränts ned och akademiker mördats* (1. uppl. ed.). Furulund: Alhambra. S. 83-96.
- Bernhardsson, M.T., 2005: *Reclaiming a plundered past: archaeology and nation building in modern Iraq*. Texas: University of Texas.
- Bogdanos, Matthew, 2008: Thieves of Baghdad: The Looting of the Iraq Museum. I Rothfield, L. *Antiquities under siege : Cultural heritage protection after the Iraq war*. Lanham, MD: AltaMira Press. S. 33-48.
- Bogdanos, Matthew, 2016: Thieves of Bagdad and the Terrorist They Finance. I Almqvist, K & Belfrage, L. (red.), *Cultural Heritage at Risk*. Stockholm: Axess Publishing Ab. S. 143-168.
- Burnham, Bonnie & Urice Stephen K., 2008: Preventing Looting after Armed Combat: The way Forward for U.S. Nongovernmental Cultural Heritage Organizations. I Rothfield, L. *Antiquities under siege : Cultural heritage protection after the Iraq war*. Lanham, MD: AltaMira Press. S. 257-274.
- Curtis, John. 2011: *Relations between Archaeologists and the Military in the Case of Iraq*. I Stone, P. *Cultural heritage, ethics and the military* (Heritage matters series, 4). Woodbridge, Suffolk ; Rochester, NY: Boydell Press. S. 193-198.
- Emberling, G. 2008: Preface. I G. Emberling and K. Hanson (eds), *Catastrophe: the looting and destruction of Iraq's past*, Chicago: The Oriental Institute, S. 7-12.
- Farchakh, Bajjaly, Joanne, 2008: Who Are the Looters at Archaeological Sites in Iraq? I Rothfield, L. *Antiquities under siege : Cultural heritage protection after the Iraq war*. Lanham, MD: AltaMira Press. S. 49-56.
- Foster, Benjamin, R. 2003: Missing in action: The Iraq Museum and the Human Past, *The Iraq war ant its consequences*, S. 295-318. Red:Irwin Abrams, Wang Gungwu. World Scientific Publishing Co. River Edge, London.

- Foster, B.; Foster, K.P. and Gerstenblith, P., 2005: *Iraq beyond the headlines: history, archaeology, and war*. World Scientific.
- Garen, M. and Carleton, M.H., 2005: Erasing the past: looting of archaeological sites in southern Iraq. I Polk, M., & Schuster, A. The looting of the Iraq Museum, Baghdad : *The lost treasures of ancient Mesopotamia*. New York, NY: Harry N. Abrams. S. 15-19.
- George, Donny. 2005: Director of Iraq Museum. I Polk, M., & Schuster, A. The looting of the Iraq Museum, Baghdad : *The lost treasures of ancient Mesopotamia*. New York, NY: Harry N. Abrams. S. 2-3.
- Gibson, M. 2003: From the Prevention Measures to the Fact-finding Mission. *Museum International*, 55(3-4), S. 108-118.
- Gibson, M. & Youkhanna, D. G. 2008: What Cultural Ministries and Heritage Sites Should Do to Prepare for Conflict I Rothfield, L. *Antiquities under siege : Cultural heritage protection after the Iraq war*. Lanham, MD: AltaMira Press. S. 249-254.
- Grundberg, Jonas 2000. Kulturarvsförvaltningens samhällsuppdrag. En introduktion till kulturarvsförvaltningens teori och praktik. Lic. Göteborgs universitet. Institutionen för arkeologi. Göteborg: Göteborgs universitet. (GOTARC, Series C. Arkeologiska skrifter no 33).
- Hanson, Katharyn. 2011: *Ancient Artefacts and Modern Conflict: A Case Study of Looting and Instability in Iraq*. I Stone, P. Cultural heritage, ethics and the military (Heritage matters series, 4). Woodbridge, Suffolk ; Rochester, NY: Boydell Press. S. 113-126.
- Lawler, A. 2003: Mayhem in Mesopotamia. *Science*, 301(5633), S. 582-588.
- Lowenthal, David 2009 [1985]. *The past is a foreign country*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McKay, John P., & Hill, Bennett D., Buckler, John & Buckler Ebrey, Patricia 2000: *A history of world societies*. 5. uppl. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Perring, D. and Van der Linde, S., 2009: The Politics and Practice of Archaeology in Conflict. *Conservation and Management of Archaeological Sites* 11, S. 203-217.
- Reichel, C. 2008: Cataloging the losses: *The oriental institute's Iraq museum database project*. I G. Emberling and K. Hanson (eds), *Catastrophe: the looting and destruction of Iraq's past*, Chicago: The Oriental Institute, S. 51-61.
- Rothfield, L. 2008: *Antiquities under siege : Cultural heritage protection after the Iraq war*. Lanham, MD: AltaMira Press. S. 6-26.
- Rothfield, L. 2009: *The rape of Mesopotamia : Behind the looting of the Iraq Museum*. Chicago, Ill. ; London: University of Chicago Press.
- Roux, G. 1992: *Ancient Iraq* (.3rd ed., Pelican books). Harmondsworth: Penguin.

Russel, J.M., 2008. Efforts to protect archaeological sites and monuments in Iraq, 2003-2004, in G. Emberling and K. Hanson (eds), *Catastrophe: the looting and destruction of Iraq's past*, Chicago: The Oriental Institute, 29-43.

Schuster, M.H. Angela. 2005: Theft Of Time. I Polk, M., & Schuster, A. The looting of the Iraq Museum, Baghdad : *The lost treasures of ancient Mesopotamia*. New York, NY: Harry N. Abrams. S. 10-19.

Skeates, R., 2004. *Debating the Archaeological Heritage*. London: Duckworth.

Smith, Laurajane, *Uses of heritage*, Taylor & Francis Ltd, Hoboken 2006.

Smith, Laurajane 2009 [2006]. *Uses of heritage*. London & New York: Routledge.

Stone, P.G. and Farchakh Bajjalay, J., 2008: *The destruction of cultural heritage in Iraq*.

Woodbridge: the Boydell Press. S. 135-140.

Stone, P. 2011: *Cultural heritage, ethics and the military* (Heritage matters series, 4).

Woodbridge, Suffolk ; Rochester, NY: Boydell Press.

Strika, Vincenzo. 2005: Baghdad Through the Ages. I Polk, M., & Schuster, A. The looting of the Iraq Museum, Baghdad : *The lost treasures of ancient Mesopotamia*. New York, NY: Harry N. Abrams. S. 193-205.

Wilkie, N.C., 2008: Governmental Agencies and the Protection of Cultural Property in Times of War. I L. Rothfield (ed), *Antiquities under Siege: Cultural Heritage Protection after the Iraq War*, Plymouth: Altamira Press, S. 237-247.

Youkhanna, D. G., & Gibson, M. 2008: Preparations at the Iraq Museum in the Lead-up to War. I Rothfield, L. *Antiquities under siege : Cultural heritage protection after the Iraq war*. Lanham, MD: AltaMira Press. S. 27-32.

Bildkälla: <https://www.dvidshub.net/image/215698/operation-iraqi-freedom>

Fotograf: Petty Officer 1st Class Carmichael Yopez Date taken: 10.14.2009 Date Posted: 10.22.2009 Photo ID: 215698 Location: Al HADR, Iraq.

Beskrivning: U.S. Army Pvt. 1st Class Jeffrey Rabbito, 20, of Long Island, N.Y., assigned to Charlie Company, 3rd Brigade, 8th Cavalry, 3rd Heavy Brigade Combat Team, 1st Cavalry Division, and Soldiers in his platoon conduct a clearing mission at the site of the Athar ruins, near the town of Al Hadr, south of Mosul, Iraq, prior to the arrival of Maj. Gen. Robert Caslen, Commanding General of Multi-National Division, North, Oct. 16, 2009.

Internetkälla: <https://whc.unesco.org/en/list/>